

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för utbildningsvetenskap (UTV)

Examensarbete inom
lärarutbildningen, 15 högskolepoäng

Hur ska vi välja?

En kvalitativ studie om utmärkande faktorer vid
föräldrars val av förskola utifrån ett
socioekonomiskt perspektiv

Emma Blom & Linda Vallin

Abstrakt

Vi har med hjälp av intervjuer och enkäter undersökt vilka faktorer som ligger till grund för föräldrars val av förskola. Idag kan föräldrar göra ett rationellt val genom att själva undersöka, besöka och ta reda på vilken förskola som passar dem och deras barn bäst. Valmöjligheterna är många och beslutet är stort. Avgifterna i Sverige är låga i förhållande till andra länder, vilket gör att föräldrar har stora möjligheter att välja en förskola som överensstämmer med deras förväntningar och krav. I andra länder begränsas föräldrar i detta val, på grund av de höga kostnader som ett privat förskolealternativ kan medföra. Detta innebär att önskemål som till exempel en speciell pedagogisk inriktning kan få sättas åt sidan för mer praktiska faktorer, såsom avgift eller avstånd mellan förskola och hem. Eftersom avgiften i dessa länder är en stor och avgörande faktor, har familjers socioekonomiska status visat sig ha stor betydelse för deras val av förskola. I denna undersökning redovisas faktorer som utmärker sig vid föräldrars val av förskola i Sverige utifrån ett socioekonomiskt perspektiv. Vidare framförs också skillnader och likheter, som förekommer i faktorer utifrån vilken förskoleform föräldrarna valt.

Nyckelord: Avgifter, faktorer, förskola, förskoleform, föräldrar, val.

Tänkvärt;

”Förr hade föräldrar många barn, nu har barn många föräldrar.”¹

¹ Okänd författare. Hämtad 2011-01-18 från,
<http://passagen.se/qoffein1/dikter.html>

Innehållsförteckning

Abstrakt	ii
Innehållsförteckning	iii
Inledning	1
Bakgrund	4
Fria val - positivt eller negativt?	4
Liberalt perspektiv	5
Systemteoretiskt perspektiv	6
Demokratiskt perspektiv	7
Tidigare forskning	8
Praktiska faktorer	9
Kvalitativa faktorer	11
Syfte	15
Metod	15
Vårt val av metod - Strukturerade intervjuer	15
Vårt val av metod - Demografisk enkät	16
Urval av informanter och förskolor	17
Analys av insamlat material	19
Resultat	21
Resultat av den demografiska enkäten	21
Allmänna faktorer som påverkar föräldrars val av förskola	21
Val av förskoleform utifrån socioekonomisk status	22
Val av kommunal - och kooperativ förskola utifrån praktiska faktorer	23
Val av kommunal - och kooperativ förskola utifrån kvalitativa faktorer	25
Föräldrars utbildningsnivås betydelse vid val av förskola	29
Faktorer som framkommit men inte utmärkt sig	30
Diskussion	31
Finns det valfrihet när praktiska faktorer avgör?	31
Vikten av kvalitativa faktorer vid föräldrars val av förskola	35

Vårt resultat utifrån olika perspektiv	39
Avslutning	41
Egen kritik mot studien	41
Förslag till vidare forskning	42
Tack!	42
Referenser	43
Elektroniska referenser	45
BILAGA 1: Intervjufrågor	46
BILAGA 2: Demografisk enkät	47
BILAGA 3: Diagram 1, Val av förskoleform utifrån socioekonomisk status	48
BILAGA 4: Diagram 2, Faktorer som påverkar valet av förskoleform	49
BILAGA 5: Diagram 3, Betydande faktorer vid valet av förskola utifrån familjers socioekonomiska status	50
BILAGA 6: Diagram 4, Högutbildade föräldrars val av förskoleform	51
BILAGA 7: Diagram 5, Lågutbildade föräldrars val av förskoleform	52
BILAGA 8: Diagram 6, Betydelsen av föräldrarnas utbildningsnivå för faktorerna vid valet av förskola	53
BILAGA 9: Diagram 7, Allmänna faktorer vid val av förskola	54
BILAGA 10: Faktorer som framkommit vid intervju med föräldrar	55

Inledning

Upprinnelsen till detta arbete ligger i en vision att vi någon gång efter avslutad utbildning ska få möjligheten att starta upp ett personalkooperativ². För att kunna göra detta är det viktigt för oss att ta reda på vad som gör en förskola attraktiv. Vad är det föräldrar³ eftersöker när det gäller förskola till sina barn? Vad förskollärare ska tänka på när de arbetar i förskolan, eller när en ny förskola ska öppnas är viktigt för att kunna bemöta och tillgodose föräldrars önskemål, behov och krav. Forskning inom detta problemområde kan bidra till ett bättre samarbete mellan föräldrar och förskollärare. Examensarbetet ger oss en chans att ta reda på vad det är föräldrar efterfrågar.

Att välja förskola kan vara svårt. Idag har föräldrar en annan möjlighet än de hade för 30 år sedan. I och med 80-talets skolpolitiska förändringar som innebar att skolan skulle vara ett komplement till hemmet, var tanken att föräldrarna skulle hjälpa till att uppnå ett jämlikhetsmål genom en större delaktighet i förskola och skola. Detta mål gick ut på att alla barn skulle få samma förutsättningar i livet, genom en likvärdig skola. För att lärare ska uppnå dessa mål finns i den kommunala förskolan riktlinjer för hur alla som arbetar ska samverka med hemmet, för att få en givande utveckling hos barnet. I Lpfö98⁴ står det att arbetslaget skall;

ge föräldrarna möjligheter att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen, beakta föräldrarnas synpunkter när det gäller planering och genomförande av verksamheten och se till att föräldrarna blir delaktiga i utvärderingen av verksamheten.⁵

Samarbetet mellan lärare och föräldrar ska stärka barnets utveckling genom att komplettera varandra. När barnet får stöd från båda håll ökar valmöjligheterna i livet.⁶ I och med att föräldrar blev mer delaktiga i sina barns skolgång, ansåg politikerna att dessa även skulle få en större valfrihet i fråga om förskole- och skolval.⁷ På detta sätt blev föräldrar konsumenter i förhållande till skolmarknaden, beslutet var nu deras.

² Verksamhet som ägs och drivs av personalen och har ett ekonomiskt stöd från kommun.

³ Vårdnadshavare.

⁴ Läroplanen för förskolan från 1998.

⁵ Lärarförbundet. *Lärarens handbok*. (Lund: Författarna och studentlitteratur, 2008), 27.

⁶ Eriksson, L. *Föräldrar och skola*. (Örebro: Universitetsbiblioteket, 2004)

⁷ Bager-Charleson, S. *The Parents School. Narrative Research about Parental Involvement in School*. (Lunds universitet, 2003)

Vi har valt att i denna studie ta reda på vilka som väljer kommunal- respektive kooperativ förskola och vilka faktorer som avgör valet. Kommunal förskola drivs och ägs av kommunen. Föräldrakooperativ däremot är en förening, bolag eller stiftelse som får ekonomiskt bidrag från kommunen. Det är föräldrarna som gemensamt driver förskolan, vilket leder till en större möjlighet till medverkan och inflytande. Det pedagogiska ansvaret ligger hos de anställda förskollärarna.⁸

När föräldrar ska välja förskola finns det många faktorer⁹ som kan påverka valet. Har läraren en förkunskap om vilka faktorer föräldrar tycker är viktiga i förskolans verksamhet, blir samarbetet mer lukrativt.¹⁰ Att som förskollärare ha kunskap om dessa faktorer gör som tidigare nämnts, att bemötande och samverkan kan underlättas. Har man inte denna medvetenhet är det lätt att fokusera på vad jag som pedagog tror är rätt. Även om förskollärare har ett professionellt arbetssätt, med en stor barnkunskap, så är det föräldrarna som känner sina barn bäst. Om förskolläraren får vetskap om föräldrarnas värderingar kan denne stödja och bemöta desamma på ett adekvat sätt.

Kvalitet i förskolan, vad är det? Kvaliteten är den nivå som verksamheten håller och påverkas av förskolans resurser både materiella såväl som personella. Enligt skolverket är kvalitet måluppfyllelse i enighet med regeringens önskan. Så här formulerar de sig i en rapport från 2005;

Viktiga faktorer är personalens förhållningssätt, arbetssätt och samspel med barnen, samspel mellan barnen, samarbetet med föräldrarna och utformning av den pedagogiska miljön.¹¹

Sverige har en maxtaxa när det gäller förskolan som grundar sig på föräldrarnas inkomster, vilket innebär ett kostnadstak eller en maxavgift som inte kan överskridas. Första juli 2010 trädde en ny lag i kraft i Sverige. Den innebär att barn från tre års ålder har rätt till allmän förskola. De har därmed rätt till gratis förskola 15 timmar per vecka eller 525 timmar per år.¹² Detta är en stor skillnad i jämförelse med andra länder. En genomsnittlig månadskostnad för en förskoleplats i England kostar 8000 kronor per barn, till skillnad från Sverige där kostnaden som mest är 1300 kronor per barn. Kooperativa förskolors avgifter varierar. Även om de är låga, tillkommer löneavdrag när föräldrar måste ta ledigt från ordinarie arbete för att delta i verksamheten ett par dagar per månad. Frågan är om detta kan begränsa valet för ensamstående eller familjer med lägre socioekonomisk status?

⁸ Unenge, G. *Pappor i föräldrakooperativa daghem*. (Göteborg: Acta Universitatus Gothoburgensis, 1994.)

⁹ Viktig beståndsdel.

¹⁰ Erikson. *Föräldrar och skola*.

¹¹ SKOLFS (2005:10), 10.

¹² www.skolverket.se/sb/d/3978/20844, (hämtad den 20 januari, 2011)

I Sverige har vi också den så kallade närhetsprincipen som innebär att barn ska erbjudas plats i förskola så nära hemmet som möjligt. Hänsyn ska också tas till de önskemål som vårdnadshavaren kan ha.¹³ Det står vidare att kommunen ska;

ta skälig hänsyn till vårdnadshavarens önskemål om omsorgsform när den erbjuder plats inom förskoleverksamheten och skolbarnomsorgen.¹⁴

Mot denna problembeskrivning vill vi undersöka vilka de mest framträdande faktorerna som ligger till grund för föräldrars val av förskola är. Vidare vill vi se om paralleller kan dras mellan familjers socioekonomiska status och faktorerna som de grundar sitt val på.

Vår bakgrund inleds med en beskrivning av det fria valet. Därefter går vi in på olika perspektiv på desamma. Genomgången av val och valfrihet baseras på avhandlingar. Vidare följer en redogörelse för tidigare forskning inom vårt problemområde. Detta material grundar sig främst på vetenskapliga artiklar, men också på avhandlingar från skilda delar av världen. Till stor del har vi utgått från amerikansk forskning, men även forskning från England, Kanada och Sverige har beskrivits. Efter behandling av tidigare forskning redogör vi för vårt syfte med denna undersökning för att sedan övergå till vårt val av metod. Efter denna genomgång förklaras hur analysen av vårt resultat har genomförts och vilka metoder vi använt oss av. Därefter framställs resultatet. Sist men inte minst rundas arbetet av med vår avslutande diskussion där vi knyter samman uppsatsens olika delar.

¹³ www.regeringen.se/sb/d/3372#item69878, (8§, 1985:1100, hämtad den 3 februari, 2011.)

¹⁴ www.regeringen.se/sb/d/3372#item69878, (7§, 2 kap. 1985:1100, hämtad den 3 februari, 2011.)

Bakgrund

Bakgrunden inleds med det fria valet och hur valfrihet kan ses utifrån olika perspektiv. Därefter beskriver vi forskningsläget inom vårt valda problemområde. Vi börjar med en allmän överblick för att därefter fördjupa oss i vilka faktorer som enligt forskare påverkar föräldrars val av förskola och skola. Dessa faktorer delas in i praktiska – och kvalitativa.

Fria val – positivt eller negativt?

Vad är ett fritt val? Är valfrihet likställt med ett eget val, ett val där individen inte är hindrad av olika skäl? Valfrihet är något som många eftersträvar.¹⁵ Vi har valt att se valfrihet ur olika perspektiv för att se om det är positivt eller negativt. Beroende på vems perspektiv som tas kan ett fritt val bli mer eller mindre ett ickeval¹⁶. Val kan betyda olika för olika individer. En fri vilja som är styrd utifrån praktiska faktorer är ingen fri vilja. Många ser på ett fritt val som något positivt, men så behöver det inte alltid vara.

Valfrihet kan å ena sidan innebära rationella val. Ett val där alla faktorer är väl genomtänkta och där individen i slutänden väljer det denne anser som det bästa alternativet. Rationalitetsbegreppet är en tro på det mänskliga förnuftet och tillämpas när sociala fenomen ska förklaras. Detta begrepp används också när verkligheten beskrivs och vilka faktiska begränsningar som kan förekomma vid ett val.¹⁷ Det rationella valet används vid beslut som kan innebära, antingen en bra eller dålig utgång.

Ett val kan också vara en tillfällighet, eller som ovan nämnts ett ickeval. Det vill säga att olika omständigheter avgör.¹⁸ I förhållande till vårt problemområde är valfrihet något subjektivt. Det är de egna omständigheterna eller känslan som bestämmer utgången i valet, vare sig det är fritt eller påtvingat.

Vid föräldrars val av förskola och skola har socioekonomisk status, tillgången till förskolor på boendeorten och även var på orten familjen bor betydelse. En familj i en liten ort kan ha en förskola att välja på, till skillnad från en familj i en storstad som har en uppsjö av valmöjligheter.¹⁹

¹⁵ Hadenius, K. *Jämlikhet och frihet*. (Stockholm: Almqvist och Wiksell, 1990).

¹⁶ Ett påtvingat val för att andra alternativ ej finns att tillgå, eller ett slumpmässigt val. Kallas i teorin för ickebeslut, men vi väljer att i denna uppsats använda ordet ickeval.

¹⁷ Löfquist, S. *Den Bångstyriga Verkligheten*. Umeå: Umeå Universitet, forskningsrapport 1999:3, 1999.

¹⁸ Erikson. *Föräldrar och skola*.

¹⁹ Sandström, F. M. *Rätt att välja. Hur konkurrens leder till bättre skolor*. (Stockholm: Författaren och AB Timbro, 2002).

För den förstnämnda familjen blir valet därmed ett ickeval, då de är beroende av barnomsorg för att kunna arbeta. Ska valfrihet vara möjlig måste alternativ finnas att välja mellan.²⁰

Den rationella proceduren innebär däremot att olika alternativ finns att tillgå och olika att förväntningar finns på dessa. Proceduren innebär att individen måste fundera över vilka konsekvenser varje alternativ kan medföra. Alternativen måste värderas utifrån dessa konsekvenser. Är valet, trots konsekvenserna, värdefullt?

Varje val en människa gör kan innebära vissa risker som måste finnas med i beslutsunderlaget. Risken får sedan värderas utifrån de följder som kan uppstå.²¹ Är det värt att välja en förskola som ligger lite längre ifrån hemmet för att istället få en speciell profil? Hur blir det då med barnets vänner i närområdet, ska barnet inte få gå tillsammans med dessa och kanske missa denna vänskap? Eller vinner barnet på detta sätt dubbelt så många vänner? Det är en fråga om avvägning och vilka risker man som förälder är beredd att ta.

Den socioekonomiska statusen är också en avgörande faktor, som har betydelse i det fria valet. En heltidsarbetande ensamstående förälder, med barn som har långa dagar på förskolan, har inte samma möjlighet att välja en kooperativ förskola²². Detta har vi dragit slutsatsen av när vi granskat olika kooperativa förskolors hemsidor där de skrivit ut sina öppettider. Vi kan se att de är ett par timmar kortare om vi jämför med de kommunala förskolorna²³.

Liberalt perspektiv

Det fria valet är centralt för den liberala ideologin. Det vill säga vår rätt att välja för vår egen skull. Att kunna påverka sin egen situation gör valet individualistiskt.²⁴ Det liberala perspektivet talar för att alla val ska vara frivilliga och att det är bra med fria val. Fria val gör att människor bestämmer själva. Liber betyder i grunden fri, att människan vill vara fri och bestämma över sitt liv och själv ta ansvar för konsekvenserna av sina val. Denna ideologi är den ledande i Sverige idag.

Thomas Hobbes förespråkade individualism och beskriver människan som en egoistisk varelse som bara har sig själv i åtanke, att naturen gjort henne sådan. När Hobbes liberala teorier kopplas till begreppet val, innebär det att individen tycker att hon har rätt till vad hon än väljer. Hon armbågar sig fram och tar vad hon vill ha, utan att ha andra i åtanke. Det hon vill ha är makt och tar

²⁰ Hadenius. *Jämlikhet och frihet*.

²¹ March, J. G. *A Primer on Decision Making. How Decisions Happen*. (New York: Free Press, 1994), 1-35.

²² Förskola som ägs och drivs av en förening, med ekonomiskt bidrag från kommun.

²³ Förskola som har kommunen som huvudman.

²⁴ Erikson. *Föräldrar och skola*.

sig den. Detta innebär att hon inte är kapabel att fatta moraliska beslut.²⁵ John Locke däremot anses som liberalismens grundare och till skillnad från Hobbes, framställer han människan som mer human. Han menar att naturrätten ger henne friheten att bestämma över sig själv, sina handlingar och sin egendom, men hon söker fred och välgång för alla. Hon kan sätta sig över sitt maktbegär och är därmed kapabel att fatta moraliska beslut.²⁶

Nyliberala tankar florerar i Sverige idag och syftar till att det ska finnas en mångfald och en valfrihet i förskola och skola. Det är familjerna själva som ska bestämma hur barnens utbildning ska se ut och inte staten.²⁷

Systemteoretiskt perspektiv

Det teoretiska systemperspektivet är ett perspektiv inom vilket det inte existerar fria val. Marx var en tidig förespråkare för detta perspektiv.²⁸ Han menar att valen bara är baserade på omständigheter och att människor egentligen inte är fria i sina val. Hans klassbegrepp är begränsat till en ekonomisk syn. Dock har hans idéer om klass legat till grund för hur vår syn ser ut idag, även om den synen har utvecklats av efterkommande filosofer.

Max Weber valde att komplexifiera Marx teorier om klass. Han stirrade sig inte bara blind på det ekonomiska kapitalets vikt i fråga om klass, utan han tog även i beaktande sociologiska vinklingar såsom politik, kultur och religion. Hans klassbegrepp var också mer nyanserat än Marx. Weber talade om en underklass, medelklass och en överklass. Pierre Bourdieu, en nutida filosof, har grundat sina tankar på de tidigare nämnda människans, men fokuserar än mer på kulturella faktorer än de tidigare. Han menar att kulturen påverkar både produktionen och reproduktionen av ojämlikhet mellan klasser i vårt samhälle. I tanken ligger han närmare Weber än Marx, men har ändå utgått från båda i sina teorier. Det Bourdieu framhärdade var att paralleller kan dras mellan utbildning och social klass. Den utbildning man har, eller vid vilket lärosäte man utbildats vid, kan vara en biljett till en klassresa. Kungliga tekniska högskolan klingar bättre än en okänd skola.

Utbildningsnivå föder makt eftersom olika arbeten ger olika lön. Makt i sin tur är något som många eftersträvar. Viljan att behålla sin ställning i samhället är stor och därför väljer många föräldrar väl ansedda skolor för att även barnen ska vara säkrade en högre plats i klasskiktet.²⁹

²⁵ Hobbes, T. *Leviathan eller En kyrklig och civil stats innehåll, form och makt*. (Göteborg: Diadlos, 2004.)

²⁶ Held, D. *Modells of democracy*. (Cambridge: Polity, 2006).

²⁷ Linde, G. *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori*. (Lund: Studentlitteratur, 2000).

²⁸ Chancer, L. S. och Watkins, B. X. *Sociala positioner – En översikt*. (Lund: Studentlitteratur AB, 2009).

²⁹ Ibid.

Det är enligt Bourdieu inte bara det ekonomiska kapitalet³⁰ som styr vilken social klass en människa tillhör, utan även något som benämns som symboliskt kapital. I detta begrepp ingår ett socialt- och kulturellt kapital. Socialt kapital innebär en sorts tillit och förtroende mellan människor i en grupp, där det sociala nätverket är en viktig del. Det kulturella kapitalet är vilken utbildning och pragmatisk förmåga en individ har tillförskansat sig. Men även tro och värderingar är av stor vikt. Ett kapital kan uppväga ett annat. Även habitus påverkar klasstillhörigheten. Med habitus menar Bourdieu en persons handlingsmönster som den har fått genom sin uppväxt. Dessa handlingsmönster gör att en individ väljer på ett visst sätt utifrån sin bakgrund.³¹

Class identity refers to the ways in which people consider themselves "members" of different classes. As such, it constitutes one of many ways in which people define what is salient about their lives and what differentiates them from others.³²

Den sociala identiteten en människa har, grundar sig på en känsla av grupptillhörighet. Denna tillhörighet uppstår när en grupp sätts i förhållande till en annan grupp. Det blir ett "vi och dem" - perspektiv, där "vi" har en typ av kapital och habitus som skiljer sig från "dem", som har ett annat.

Demokratiskt perspektiv

I ett demokratiskt perspektiv kan vi se divergerade uppfattningar, som sig bör. Socialdemokraterna var de som under 1980-talets stora skolpolitiska förändringar genomförde beslutet om ett fritt val av förskola och skola. Detta för att uppnå ett jämlikhetsmål i samhället. Vänsterblocket ville att skolan skulle vara till för det allmännas bästa, det vill säga public good³³. Högerblocket ifrågasatte public good, de ville istället ha ett mer selekterande utbildningssystem för att bevara förbindelsen mellan utbildning och social status. Genom skolan ville de reproducera sig själva.³⁴ Visionen om public good har idag glidit över till ett private good³⁵ och har därmed gått från samhälls- till individnivå.³⁶ Med detta menas att familjers prioriteringar i skolfrågan gynnar dem själva och inte statens välbefinnande.

Erikson (2004) beskriver i sin avhandling föräldrars fria val av förskola och skola och benämner detta som valfrihetsprincipen. Detta innebär att föräldrar har gått från att vara medborgare till att bli konsument. Skolfrågan har blivit en marknadsmässig fråga, vilket inneburit att utbudet av skolor ökat. Resulta-

³⁰ Ekonomiskt välstånd

³¹ Chancer, L. S. och Watkins, B. X. *Sociala positioner – En översikt*.

³² Wright, E. O. *Class Counts. Comparative Studies in Class Analysis*. (Cambridge: Cambridge University Press, 1997), 495.

³³ Till allmänhetens nytta.

³⁴ Eriksson. *Föräldrar och skola*.

³⁵ För individens bästa.

³⁶ Damgren, J. *Föräldrars val av fristående skolor*. (Malmö: Forskarutbildning i pedagogik, 2002).

tet blir att skolor konkurrerar med varandra om elever.³⁷ Det fria valet höjer på detta sätt utbildningsstandarden, genom att föräldrar väljer skolor med högre kvalité, medan de med lägre kvalité till slut utkonkurreras. Dessa nyliberala idéer gör att vi får en hög kvalitativ standard i våra Svenska skolor. Det blir därför en jämlikhetsfråga. Det Erikson (2004) säger är, att det fria valet leder till en utjämning mellan samhällsklyftor. Ett annat synsätt kan vara att Svenska skolors kvalitet inte höjs genom konkurrens, utan att effekten kan bli den motsatta.³⁸ Om lärarna som skapar kvaliteten lämnar sina tjänster i problemområden, påverkas barnen negativt och får inte samma förutsättningar. Detta leder i sin tur till en segregering. Var har då vår jämlika skola tagit vägen?

Det fria valet kan också leda till att föräldrar bidrar till ett selekterande samhälle genom att bosätta sig i ett område där invånarna tillhör en hög socioekonomisk status och i första hand väljer grannskapsskolan. Detta gör de för att behålla den politiska, sociala och kulturella likhet som de är vana vid.

Klassmedvetande bör rimligen betraktas som en klart ideologiskt orienterad hållning hos individerna, där man inte bara efterlyser vilken klass människor känner samhörighet med, utan också hur man ser på politik och samhällsförhållanden som påverkar klassens sociala liv.³⁹

Alla har en rättighet att välja bostadsområde och detta citat visar på att människor gärna gör det för att känna gemenskap. Föräldrar som inte har möjlighet att välja dessa fina områden, blir istället hänvisade till sämre skolor. Utbildningssystemet reproducerar på detta sätt samhället.⁴⁰ Carl Tham, tidigare socialdemokratisk utbildningsminister, menar att så får det inte vara. Han säger att föräldrar har sina barns framtid i sina händer. Valet av utbildning är viktigt för barnens fortsatta liv, men han betonar att föräldrars fria val inte får gå före samhällets bästa. Om så sker, uppstår en konflikt mellan valfrihet och en bra skola.

Tidigare forskning

Vid genomgång av tidigare forskning, kan vi se en kunskapslucka i Sverige från 2002 och framåt, gällande vårt problemområde. I andra länder har det däremot forskats flitigt. Vi har inte bara koncentrerat oss på förskolan, utan har även tagit i beaktande forskning som berör skolan inom samma domän. De länder som vi fördjupat oss i är; USA, England, Kanada och Sverige. Forskningen i USA har dock varit den mest omfattande. Dessa studier är till större del kvantitativa och grundar sig på enkäter.

³⁷ Damgren, J. *Föräldrars val av fristående skolor*.

³⁸ Ibid.

³⁹ Cigéhn, G & Johansson, M. *Klassidentitet i upplösning?: Om betydelsen av klass, politik och arbete i 90-talets Sverige*. (Umeå: Umeå Universitet, 1997), 77.

⁴⁰ Daun, H. *Omstrukturering av skolsystemen. Decentralisering, valfrihet och privatisering. En internationell översikt*. (Stockholm: Skolverket, 1993)

Skolsituationen har förändrats de senaste decennierna i USA, tack vare en stor skolpolitisk reform. Denna reform har resulterat i att fler förskolor/skolor med olika pedagogiska inriktningar⁴¹ vuxit fram och att föräldrar därmed står inför ett omfattande val.⁴² En ytterligare orsak till denna ökning är att fler mödrar förvärvsarbetar som en följd av att förändringar skett inom familjestrukturer, genusnormer och hushållsekonomi. I USA har antalet barn i förskolan fördubblats under de senaste 30 åren.⁴³ Följden blir således att fler barn behöver daglig omsorg.

I Sverige expanderade den privata barnomsorgen genom 1984 års förändringar i stadsbidraget, där icke kommunala förskolor skulle beviljas driftbidrag. För att få starta en privat förskola skulle denna kooperativa variant ingå i den kommunala barnomsorgsplanen och definieras som föräldrakooperativ.⁴⁴

Vi har valt att dela in den tidigare forskningen i två olika kategorier. Dessa är praktiska faktorer och kvalitetsfaktorer. I den tidigare forskningen har vi sett att alla faktorer som framkommit kan placeras in under dessa rubriker.

Praktiska faktorer

Föräldrar lever i en verklighet, omgiven av faktorer som de inte har möjlighet att påverka. Dessa faktorer är de praktiska faktorerna. En förskolas avgift kan vara det ytterst avgörande vid valet. Avgiften kan innebära att föräldrar är tvungna att välja bort värdefulla kvalitativa faktorer, på grund av sin ekonomiska situation.⁴⁵

I den tidigare forskning vi studerat är avgiften en av de mest framträdande faktorerna för ensamstående mödrar och låginkomsttagare i sitt val av förskola.⁴⁶ I England har regeringen beslutat att familjer med låg inkomst får en reducerad förskoleavgift. På detta sätt vill de uppmuntra mödrar att återgå till arbete efter föräldraledighet.⁴⁷ I Kanada har religiösa privatskolor löst det genom att låginkomstföräldrar får en reducerad avgift om de har många barn.

⁴¹ Synsätt i verksamheten utifrån olika pedagogiska förespråkare.

⁴² Bager- Charleson. *The Parents School*.

⁴³ Kim, J. och Fram, M. S. "Profiles of choice: Parent's patterns of priority in childcare decision-making". *Early Childhood Research Quarterly* 24 (2009): 77-91.

⁴⁴ Stähle, Y. *Insyn eller medverkan*.

⁴⁵ Kensinger-Rose, K. och Elicker, J. "Parental Decision Making About Child Care". *Journal of Family Issues* 29, (2008):1161-1184.

⁴⁶ Leslie, L. A., Ettenson, R. och Cumsille, P. "Selektion a Child Care Center: What Really Matters to Parents?". *Child & Youth Care Forum* 29, (2000): 299-322; Kensinger-Rose, K. och Elliker, J. "Parental decision Making About Child Care." *Journal of Family Issues* 29 (2008): 1161.1184; Bosetti, L. "Determinants of School Choice: understanding how parents choose elementary schoola in Alberta". *Journal of Education Policy* 19, (2004):387-405; Kim, J. och Fram, M. S. "Profiles of choice: Parent's patterns of priority in childcare decision-making". *Early Childhood Research Quarterly* 24 (2009): 77-91.

⁴⁷ Vincent, C., Braun, A och Ball, S. "Local links, local knowledge: choosing Care Settings an Schools". *British Educational Research Journal* 36, (2010): 279-298.

Där erbjuder också de alternativa skolorna lägre terminsavgifter. Ändå visade studien att familjer med låg socioekonomisk status sällan valde dessa alternativ.⁴⁸ Detta menade Bosetti (2004) berodde på att de alternativa skolorna avskaffat skolskjuts, för att väga upp de låga terminsavgifterna. När denna service inte fanns, komplicerades situationen för ensamstående föräldrar och familjer utan tillgång till bil, vilket resulterade i att de valde andra skolalternativ.

Förskoleavgifter i England är allmänt höga, vilket leder till att ensamstående föräldrar eller familjer med låg socioekonomisk status, inte har så många val. De är hänvisade, i första hand, till de kommunala förskolorna eftersom de privata alternativen har höga avgifter. Kensinger-Rose och Elicker (2008) har undersökt vilka faktorer mödrar ansåg som viktiga inför sitt val av förskola och vilka faktorer som de kunde tänka sig att förhandla bort. Deras studie visade att mödrar med låg utbildning och låg inkomst hellre prioriterade öppettider och låga förskoleavgifter istället för kvalitativa faktorer, såsom ett varmt omhändertagande.

Vincent, Braun och Ball (2010) hävdar att arbetarklassmödrarna i större utsträckning valde att ha barnen i förskola än medelklassen, då de förstnämnda ansåg att den fysiska säkerheten var bättre där än hemma. Dessa mödrar tyckte att trygghet var den viktigaste faktorn. Som tidigare nämnts har arbetarklassmödrar på grund av lägre inkomst, färre möjligheter i sitt barnomsorgsval. En lösning var att de tog hjälp av sitt sociala kontaktnät för daglig tillsyn av barnen.

Kim och Fram (2009) har även de kommit fram till att de faktorer ensamstående mödrar tyckte var viktigast, var öppettider och avgifter. De har med hjälp av uppgifter från NHES-ECPP (2005)⁴⁹, gjort en sammanställning för att undersöka om det finns tydliga mönster hur föräldrar prioriterar i sitt val av förskola. I studien delades föräldrarnas mest prioriterade faktorer upp i olika grupper. De beskriver en av de stora grupperna som *praktiskt fokuserade*. Dessa familjer hade i större utsträckning en lägre socioekonomisk status, även om båda föräldrarna var förvärvsarbetare. Faktorer som styrde deras val av förskola var avgiften och närheten mellan förskolan och hemmet.

Leslie, Ettensom och Cumsille (2000) har dock lagt märke till en skillnad mellan ensamstående mödrar med olika inkomst. De som hade en låg inkomst, ansåg avgifterna som avgörande. Ensamstående med hög inkomst såg däremot till bekvämligheten i första hand. De sistnämnda behövde i större utsträckning se till förskolans öppettider. Detta på grund av att de hade högre krav på sig från arbetsgivaren (Ibid.). Längre öppettider påverkar även

⁴⁸ Bosetti, L. "Determinants of School Choice: understanding how parents choose elementary schools in Alberta". *Journal of Education Policy* 19, (2004):387-405

⁴⁹ National Household Education Survey of Early Childhood Program Participation.

svenska arbetarfamiljer i sitt val av förskola.⁵⁰ De gifta fäderna i Leslie m.fl. (2000) studie hade också fokus på praktiska faktorer, såsom öppettider och avgifter. Detta menade de berodde på att fäderna såg mer till sina egna behovligheter, än till barnens behov.

I Sverige har i studier framkommit att förskoleavgiften inte är avgörande vid valet av barnomsorg.⁵¹ En utmärkande praktisk faktor i flera av undersökningarna är däremot, att föräldrar anser närhet mellan hem och förskola vara viktig.⁵² Leslie m.fl., (2000) benämner det istället tillgänglighet och menar närhet, och diskuterar samma faktorer. Damgren (2002) var den enda som i sin undersökning såg att inte bara närheten till hemmet var viktig, utan även barnets närhet till vänner.

Slutligen har Early och Burchinal (2001) dragit paralleller mellan familjens socioekonomiska status och förskoleavgifter. Detta stödjer till viss del tidigare nämnd forskning, men med ett undantag. I deras studie har avgiften visat sig vara en viktig faktor, men enligt dem är den inte avgörande. De framhärdar att föräldrar i deras studie, valde den förskola som motsvarade deras krav på kvalitet. Med dessa ord väljer vi nu att gå vidare till andra faktorer som påverkar valet av förskola, enligt tidigare forskning.

Kvalitativa faktorer

Kvalitetsfaktorer har med själva verksamheten i förskolan att göra, men även känslomässiga intryck. Dessa kan enligt forskarna nedan vara; läroplanens utformande, olika pedagogiska inriktningar, barngruppens storlek, personalens kvalifikationer eller ett varmt omhändertagande.

Leslie, m.fl. (2000) har i sin omfattande enkätstudie visat att den mest utmärkande faktorn för mödrars i deras val av förskola, är antal förskollärare i förhållande till barn. Undersökningen visade även att familjers socioekonomiska status hade inverkan på beslutsfattandet. De mödrar som hade en högre inkomst ansåg att faktorer som barn per vuxen, läroplanens utformande och ryktet, var de viktigaste kvalitativa faktorerna vid valet av förskola. De högutbildade mödrarna ansåg också att antal barn per vuxen var en viktig faktor i förskolevalet. Mödrar med en lägre inkomst, tog istället i beaktande faktorer som barn per vuxen och läroplanens utformning om avgiften var acceptabel.

⁵⁰ Persson, S. *Förskolan i ett samhällsperspektiv*. (Lund: Studentlitteratur, 1991).

⁵¹ Ståhle. *Insyn eller medverkan*.

⁵² Ståhle. *Insyn eller medverkan*.; Damgren. *Föräldrars val av fristående skolor*.; Vincent, C., Braun, A och Ball, S. "Local links, local knowledge: choosing Care Settings an Schools". *British Educational Research Journal* 36, (2010): 279-298.; Bosetti, L. "Determinants of School Choice: understanding how parents choose elementary schoola in Alberta". *Journal of Education Policy* 19, (2004):387-405

Förskolan i Sverige har förändrats de senaste decennierna. Genom krav på sig att öka sin effektivitet, har de kommunala förskolorna tagit in fler barn i barngrupperna. Detta har resulterat i att antal barn per vuxen ökat markant.⁵³ Detsamma gäller också i den kommunala skolan. Elevantalet har ökat medan resurser har minskat. Föräldrars val av skola påverkades av hur pass mycket tid varje barn får tillsammans med läraren. Föräldrar ville att deras barn skulle få utveckla sin personlighet i en lugn och harmonisk miljö.⁵⁴

Early och Burchinal (2001) har genom att använda sig av uppgifter från en enkät utförd av NHES-ECPP⁵⁵ (1995), insamlat data. De såg att föräldrar värderade vissa faktorer högre än andra, vid valet av förskola. Några av de kvalitativa faktorer som föräldrarna såg till var; engelsktalande lärare, utbildade lärare och små barngrupper, det sistnämnda precis som tidigare studier visat. Föräldrar ville ha utbildade lärare för att vara säkra på att barnet får en kvalitativ utbildning, som ger en bra förberedelse inför skolstart. Detta gällde alla föräldrar oavsett inkomst. För att komma åt kvalitet visade det sig att föräldrar med denna syn, i större utsträckning placerade sina barn i förskolan.

Kim och Fram (2009) beskriver den största gruppen i sin studie som inlärnings- och kvalitetsfokuserade. De som ingick i denna grupp var; föräldrar med hög utbildning, hög inkomst och med en ordnad familjestruktur. Dessa hade barn som var i 5-6 årsåldern och de valde i första hand att sätta barnen i förskola. De ville hitta en förskola som tillgodosåg barnens utveckling och inläring. Detta gjordes med hjälp av föräldrarnas egna erfarenheter och kunskap.

Kensinger-Rose och Elliker (2008) har genom en enkätstudie påvisat att kvalitativa faktorer som; varmt omhändertagande, lärarnas utbildningsnivå och utformandet av läroplanen var viktigast för föräldrar vid val av förskola. Studien visade dessutom att mödrar till största del baserade sina val på värderingar och åsikter. De har i sin studie delat in föräldrarna utifrån kategorier såsom; inkomst, utbildningsnivå och familjestruktur. Högutbildade mödrar såg till lärarnas utbildning och en lekbaserad läroplan i första hand. De högutbildade mödrarna insåg vikten av en lekbaserad läroplan, till skillnad från de lågutbildade mödrarna, som trodde att barnen behövde en akademiskt utformad läroplan för att utvecklas mer. Mödrar med en högre utbildning, hade större kunskap om lekens betydelse för barns utveckling. De ville att barnen skulle få möjlighet att utveckla sin självständighet och sin kreativitet.

Leslie m.fl. (2000) hävdar att fäder påverkades av skolornas rykte och Damgren (2002) menar att föräldrars intryck och upplevelse av skolan påverkar deras val. Detta stöds emellertid också av Vincent, m.fl. (2010) forskningsresultat. Även svensk förskoleforskning stämde överrens med de tidigare resultaten

⁵³ Stähle. *Insyn eller medverkan.*

⁵⁴ Damgren. *Föräldrars val av fristående skolor.*

⁵⁵ National Household Education Survey of Early Childhood Program Participation.

och visade vidare att bemötandet också är en viktig faktor.⁵⁶ Stämningen kan både hjälpa och stjälpa förskolan. Andra framträdande faktorer i den svenska skolforskningen är; betydelsen av om syskon redan var inskrivna i en skola sen tidigare och vikten av en lugn skolmiljö.⁵⁷ Här kan tydliga paralleller ses mellan forskning om skolan och förskolan.

Vincent, m.fl. (2010) har samlat data från två olika projekt. De har undersökt skillnader och likheter som finns mellan föräldrars val av förskola/skola och hur dessa har påverkats beroende på vilken ekonomisk klass familjer tillhör. Familjer av medelklass besökte inledningsvis fler förskolor och hade högre krav, vilket indikerar på att de gör ett rationellt val. Dock var så inte alltid fallet. De menar att även om dessa föräldrar besökte fler förskolor, var det i slutändan känslor som styrde deras slutgiltiga val. Medelklassmödrars farhågor var att barnen skulle bli emotionellt skadade om de för tidigt var tvungna att ingå i en stor barngrupp och behöva knyta an till fler än en vuxen. Därför valde de i större utsträckning att använda sig av barnflicka för barn under 3 år. Om familjerna ändå valde förskola var det enligt dem viktigt att barnen gick tillsammans med barn med samma socioekonomiska bakgrund. Familjer från en högre ekonomisk klass har ett stort utbud av förskolor att välja mellan. Dessa är i första hand privata förskolor med höga avgifter. Avgifterna utgör i deras studie ingen avgörande faktor. Det framkom också i studien att Montessori var en omtalad pedagogisk inriktning för dem, till skillnad från arbetarklassen där nästan ingen visste vad det var.

I Vincent, m.fl. (2010) studie framkom andra kvalitativa faktorer. De menar att alla föräldrar, oberoende av socioekonomisk status framhöll; skolans rykte, moraliska värderingar och sociala faktorer. Bosetti (2004) hävdar att föräldrar som placerade sina barn i kommunala skolor också till viss del utgick från kvalitativa faktorer som; vilka lärare som undervisade, vilken rektor skolan hade och den pedagogiska inriktningen.

Till skillnad från Vincent, m.fl. (2010) medelklassmödrar hävdar Bosetti (2004), att föräldrar med hög socioekonomisk status, gjorde fler rationella val genom att de aktivt undersökte fakta innan de valde skola. Dessa valde också i större utsträckning icke religiösa skolor. Hon anför vidare att privatskolor inte valdes av en utmärkande socioekonomisk grupp, utan de som valde denna skolform hade varierande inkomster.

Ovan framförda forskning grundas på att privatskolor i Kanada är indelade i två sektorer.⁵⁸ En sektor är mer riktad till familjer med högre inkomster, medan den andra sektorn har lägre avgifter och är därmed mer tillgänglig för arbetarklassen. Privata skolor valdes utifrån faktorer som; mindre elevgrupper, tro

⁵⁶ Ståhle. *Insyn eller medverkan*.

⁵⁷ Damgren. *Föräldrars val av fristående skolor*.

⁵⁸ Bosetti, L. "Determinants of School Choice: understanding how parents choose elementary schools in Alberta". *Journal of Education Policy* 19, (2004):387-405

och värderingar, pedagogiska specialinriktningar och gott rykte.⁵⁹ Flera av de sistnämnda faktorerna stämmer överens med tidigare redogjord forskning. De alternativa skolorna valdes i högre grad av högutbildade föräldrar.⁶⁰ I Sverige valde högutbildade föräldrar gärna en kommunal förskola i första hand.⁶¹

Stähle (1995) har i sin studie undersökt om huvudmannskapet i förskolan påverkar föräldrars val. Hon menar att föräldrar med en hög socioekonomisk status i större utsträckning valde kooperativa förskolor. Faktorn som avgör detta är just huvudmannskapet. Dessa föräldrar väljer denna förskoleform för att få vara delaktiga.⁶²

Ytterligare en grupp föräldrar framkom i den tidigare forskningen. Dessa var de som istället för förskola valde alternativ barnomsorg. De använde sig istället av sitt sociala nätverk, såsom släkt och vänner. Mycket beroende på språkligt tillkortakommande i förskolan, men även på grund av kulturella - och sociala skäl.⁶³

⁵⁹ Daun. *Omstrukturering av skolsystemen*.

⁶⁰ Bosetti, L. "Determinants of School Choice: understanding how parents choose elementary schools in Alberta". *Journal of Education Policy* 19, (2004):387-405

⁶¹ Stähle. *Insyn eller medverkan*.

⁶² Ibid.

⁶³ Kim, J. och Fram, M. S. "Profiles of choice: Parent's patterns of priority in childcare decision-making". *Early Childhood Research Quarterly* 24 (2009): 77-91. Early, D. M. och Burchinal, M. R. "Early childhood care: relations with family characteristics and preferred characteristics." *Early Childhood Research* 16, (2001): 475-497.

Syfte

Syftet är att beskriva 36 föräldrars uppfattningar om vilka de främsta faktorerna är vid val av förskola.

Metod

Metoddelen inleds med en framställning av hur vi gått tillväga i våra strukturerade intervjuer. Därefter redogör vi för förfarandet av den demografiska enkäten. Vidare skildras hur vi gjort vårt urval av informanter och förskolor. Sist beskrivs hur vi analyserat den insamlade empirin. Empirin är sammanställd i diagramform, vilka är bifogade som bilagor för att underlätta läsförståelsen.

Vårt val av metod – Strukturerade intervjuer

Vi valde att inledningsvis genomföra 36 intervjuer som tog cirka 5-10 minuter vardera. Denna metod valdes för att de enda som har svaren på våra frågor är föräldrar. Föräldrar som antingen står inför sitt val- eller som redan har valt förskola till sitt/sina barn. Eftersom uppfattningen är verklighetsanknuten är det som framställs subjektivt, det är föräldrarnas personliga tankar och åsikter. Tankar och åsikter som är bundna till tid- kultur- och person. Att välja intervju framför en stor enkät låg, till grund i att vi trodde svarsfrekvensen skulle bli högre. Hade vi valt enkät skulle ansvaret lagts över på föräldrarna och detta hade inneburit en längre väntan på deras svar och troligtvis ett större bortfall.

Den intervjuform vi valde att använda oss av, var den strukturella intervjun.⁶⁴ Intervjuerna utgick från förbestämda frågor, som skulle ge oss meningsfull kunskap om olika begrepp kopplade till valet av förskola. Det vi med frågorna var ute efter, var att få fram kunskap om informanternas uppfattningar. Resultaten vi efterfrågade var jämförbara faktorer. Citat som betonade informanternas framlagda faktorer, antecknades även de. Dessa citat uppgick till maximalt två stycken per informant.

För att få ett valitt resultat gjorde vi fyra provintervjuer för att se om frågorna var funktionella.⁶⁵ Dessa resultat är inte analyserade som en del i vår studie, utan sågs enbart som en förstudie.

⁶⁴ Lantz, A. *Intervjumethodik*. (Lund: Studentlitteratur, 2007), 33-45. Gillham, B. *Forskningsintervjun. Tekniker och genomförande*. (Lund: Studentlitteratur, 2008), 215-224.

⁶⁵ Dimenäs, J. *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. (Stockholm: Liber, 2007), 231.

Då vi upplevde att provintervjuerna fungerade adekvat, behöll vi utformandet av frågorna.

Intervjun inleddes med en presentation av oss själva och vår undersökning och en förfrågan om att delta. Vi betonade att medverkan var frivillig och anonym och följde Vetenskapsrådets etiska huvudkrav; informationskravet⁶⁶, samtyckeskravet⁶⁷, konfidentialitetskravet⁶⁸ och nyttjandekravet⁶⁹.

Vi började intervjuerna med slutna frågor för att få veta om informanterna var relevanta för vår studie. Beroende på deras svar kunde vi styra vilken riktning samtalet tog. När vi fått fram det vi efterfrågade, avrundades intervjun. Fakta som framkom vid intervjun nedtecknades med hjälp av löpande protokoll på baksidan av enkäten, som de senare skulle besvara. Detta för att underlätta för oss själva vid analysen. Genom att ha materialet från samma informant i ett och samma dokument, kunde vi lätt dra paralleller mellan den socioekonomiska statusen och de faktorer som framkom. Att inte använda sig av bandspelare vid intervjun anses som en risk.⁷⁰ Men då vårt intresse endast låg i faktorer vid valet och korta citat, tyckte vi att bandspelare kändes onödig. Vi kände också att bandspelaren kan verka avskräckande.

Efter avslutad intervju ombads informanten läsa igenom protokollet. Detta genomfördes för att få dennes samtycke och gillande och därmed ett mer reliabelt resultat.⁷¹ Ett annat val vi gjorde för att öka tillförlitligheten var att vi alltid var två vid varje intervju. Detta ansåg vi viktigt, eftersom vi inte använde bandspelare. Genom att vara två kunde vi se om den andre påverkade informanten och om så skedde reagera eller anteckna. Vi valde att dela uppgiften så att den ena intervjuade och den andra nedtecknade.

Vårt val av metod – Demografisk enkät

När intervjun var avslutad ombads informanten fylla i en demografisk enkät⁷² med sakfrågor. Dessa var till antalet lika många som intervjuerna, det vill säga 36 stycken. Ingen av informanterna avböjde att fylla i. Vi valde att komplettera intervjun på detta sätt för att få ta del av familjens socioekonomiska bakgrund. Innan vi började var vår tanke att även dessa frågor, skulle ingå i intervjun.

⁶⁶ Forskaren ska informera de av forskningen berörde om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. (Dimenäs, 2007, s. 26-27).

⁶⁷ Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. (Dimenäs, 2007, s. 26-27).

⁶⁸ Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. (Dimenäs, 2007, s. 26-27).

⁶⁹ Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål. (Dimenäs, 2007, s. 26-27).

⁷⁰ Dimenäs. *Lära till lärare*. 230.

⁷¹ Ibid.

⁷² Se bilaga 2.

Vid närmare eftertanke insåg vi att intervjun, för det första skulle uppfattas som för lång och för det andra kan frågor om inkomst och dylikt vara känsliga att besvara muntligt.⁷³ Enkäten var utplagd utifrån tio påståenden som skulle besvaras med antingen skriftliga svar eller kryssalternativ. Enkät är ett bra verktyg för att samla in rättframma fakta som kan kännas olustiga att besvara muntligt.⁷⁴ Dessutom är den en bra grund för att senare kunna kategorisera föräldrarna utifrån deras socioekonomiska status. Den enkätform vi använt oss av är en demografisk besöksenkät, vilken är ovanlig i ensam form men desto vanligare som ett komplement till intervju.⁷⁵ Som vi tidigare nämnt, låg det i vårt intresse att snabbt få in svar. Genom att närvara vid besvarandet kunde vi i stor mån undvika bortfall. Det fanns inget behov av att upprepa Vetenskapsrådets etiska principer ytterligare en gång, då informanten redan accepterat att medverka vid tillika del enkät som intervju vid första förfrågan.

Ett förbiseende från vår sida var att det i några av enkätfrågorna skulle ges dubbla svar. Dessa rörde inte bara informanterna själva, utan även eventuell partner. Dock blev det inget problem när vi satt med och kunde uppmärksamma detta på en gång.

Urval av informanter och förskolor

Vår studie utfördes i en liten stad i mellersta Sverige och grundar sig på 36 föräldrars åsikter, erfarenheter och tankar. Vi har valt att ha många medverkande för att få en större bredd i vårt resultat. Att vi valt föräldrar, beror på att det endast är dessa som kan ge svar på vårt syfte. Föräldrarna som valdes ut stod, som ovan nämnts, antingen inför sitt val av förskola eller så var det relativt nyligen genomfört. Dessa föräldrar har fortfarande faktorer färskt i minnet, till skillnad från de som har äldre barn och därmed gjorde sitt val för ett antal år sedan.

Vi har inte delat upp föräldrar utifrån kön, som tidigare forskare gjort, då vi inte är intresserade av eventuella olikheter som kan föreligga däremellan. Vår fokus ligger istället på en mer allmän nivå och utgår ifrån föräldrars socioekonomiska status.

Urvalet har varit planerat genom förанmälda besök vid olika förskolor; tre öppna förskolor⁷⁶, två kommunala och två kooperativa förskolor. Detta för att representationen från de olika förskolorna skulle bli så jämnt som möjligt. De kooperativa förskolorna valdes utifrån en tanke att de skulle ha olika pedagogiska inriktningar.

⁷³ Dimenäs. *Lära till lärare*.

⁷⁴ Dimenäs. *Lära till lärare*. 88.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Mötesplats för föräldrar och barn. Kommunalt eller kyrkligt driven.

Vi ville ha en förskola med, I ur och skur⁷⁷ som profil, den andra kooperativa förskolan skulle ha ett ekologiskt arbetssätt med i huvudsak vegetarisk kost. Den sistnämnda byttes till ett annat kooperativ utan specifik inriktning eller profil på grund av att de inte kunde ta emot oss. De hade en policy som innebar att hämtning av barn skulle ske snabbt och smidigt, vilket gjorde det svårt för oss att intervjua föräldrarna personligen när de hämtade sina barn.

De kommunala förskolorna i orten där studien genomförts, har alla ett Reggio Emilia -inspirerat⁷⁸ fokus. De öppna förskolorna har en variation av föräldrar som skiftar från gång till gång. Vi ville ändå att dessa förskolor skulle vara lokaliserade på olika platser, för att få möjlighet att träffa föräldrar med olika socioekonomisk bakgrund. Öppna förskolorna vi valt är lokaliserade till olika delar av orten, vilket gör att bostadsområdena blir en blandning mellan; villor, hyresrätter och bostadsrätter.

Till de kommunala och de kooperativa förskolorna ringde vi innan besöket och frågade personalen om och när det var lämpligt att utföra vår insamling av empiri. Vissa av förskolorna ville informera föräldrarna före vår ankomst, vilket för oss innebar att vi fick vänta ett par dagar. Besöken vid öppna förskolorna skedde däremot utan föreliggande information till föräldrarna, eftersom de besökande föräldrarna varierar från gång till gång, som vi nämnde ovan. Vid rådfrågan med personal fick barnens hemgångstider avgöra tidpunkten för vårt besök. När flest barn gick hem för dagen, stod vi beredda att intervjua föräldrarna. Detta har påverkat vilka föräldrar som deltagit. Av alla tillfrågade informanter var det endast en som valde att avstå.

⁷⁷ I ur och skur utgår från Friluftsförbundets Mulleverksamhet där grundsynen är att barn ska få sin naturutbildning genom lek. De ska lära sig att ta hand om naturen och genom kunskap om närmiljön få kännedom och förståelse för en större global helhet. Denna pedagogik betonar vikten av att prova själv för att lära. I skogen får barnen använda sig av alla sina sinnen och på det sättet utvecklas och växer. Denna pedagogiska inriktning är inte vetenskapligt styrkt. (Drougge, 1997)

⁷⁸ Den pedagogiska grundsyn inriktningen vilar på är människans möjligheter, deras humanistiska livshållning och en stark respekt för barnet som en egen rik och intelligent individ. Pedagogerna som arbetar utifrån denna tro är att barn redan vid födseln har en inneboende drivkraft att utforska omgivningen. Denna pedagogik förs ständigt framåt precis som samhället. Reggio Emilia är inte ett pedagogiskt program utan ska ses som en inspiration som ska kunna anpassas till förskolans egna förutsättningar. Reggio Emiliapedagogiken framhåller vikten av att använda sina sinnen genom estetiskt skapande (Colliander, Strähle & Wehner-Godée, 2010).

Analys av insamlat material

Med utgång från den demografiska undersökningen kunde vi kategorisera föräldrarna utifrån socioekonomisk status. Vid den strukturerade intervjun var vi inte intresserade av enskilda individers uppfattningar, utan de var bara pusselbitar i den stora helheten. Det var själva kategoriseringen som var viktig, för att kunna jämföra grupper. Individers enskilda uttalanden kunde däremot användas för att styrka det många sagt. Vi valde att kategorisera föräldrar i första hand i två olika grupper. Dessa benämnde vi med hög- respektive låg socioekonomisk status. De med hög socioekonomisk status var de föräldrar som hade gemensamt hushåll. I de flesta fallen hade minst en av dem en högre utbildning, såsom högskola eller universitet. I de fall där detta var ett undantag och båda hade gymnasium som senast avslutad utbildning, kunde vi istället se att föräldrarna hade bra och välbetalda anställningar. Saknades något av kriterierna kunde familjens fritidsintressen och boende, såsom egen häst och villa visa på en högre levnadsstandard. Vad gäller den grupp som räknades till låg socioekonomisk status, var det i vissa fall bara en som var sysselsatt. Dessa bodde också i större utsträckning i hyresrätt och flera saknade bil.

I de flesta fall hade föräldrarna gymnasium som senast avslutade utbildning och fritidsintressena var sparsamma. I denna grupp förekom flera ensamstående och särbos. Vi delade in grupperna ovan utifrån socioekonomisk status, för att kunna dra paralleller till deras val av förskoleform. Vi skapade ett stapeldiagram för att detta skulle bli överskådligt. Detta diagram benämnde vi som Diagram 1⁷⁹.

Diagrammen som följer är väl valda för att ge en så bra överblick som möjligt. Alla diagram är gjorda i gråskala. Vi har valt att använda oss av två typer av diagram; stapeldiagram som redan nämnts, men också cirkeldiagram. Vi valde dessa diagramtyper för att stapeldiagrammen visar tydligare två olika grupper som jämförs med varandra och cirkeldiagrammen behandlar en grupp åt gången. Alla diagram är bifogade i bilagor för att underlätta för läsaren, att både kunna läsa texten och samtidigt kunna studera diagrammen.

Vidare lade vi ihop alla enkäter och intervjuer, för att därefter dela in dem i två nya grupper. De som valde kommunal förskola respektive kooperativ förskola. Dessa titulerade vi kommunalväljare respektive kooperativväljare. Det vi ville studera var vilka faktorer som utmärktes i de båda grupperna vid val av förskola. Många faktorer var återkommande, medan andra var likvärdiga. De sistnämnda valde vi att slå ihop när det endast handlade om synonymer. Dessa redogörs för i Bilaga 10, *Faktorer som framkommit*. Även här valde vi att skapa ett stapeldiagram för att lätt kunna orientera sig, detta diagram benämnde vi Diagram 2⁸⁰.

⁷⁹ Bilaga 3.

⁸⁰ Bilaga 4.

Efter en sammanslagning av alla enkäter delade vi återigen in dem i grupperna låg- respektive hög socioekonomisk status. Detta gjordes för att kunna se vilka utmärkande faktorer som förekom i de två olika grupperna. När vi delat upp föräldrarna i två grupper, sammanställde vi de faktorer som grupperna tyckte var viktiga vid sitt val av förskola. Detta gjorde vi genom att pricka för hur många som sagt vad i sina intervjuer. Vi fick på detta sätt fram olika mönster beroende på om de tillhörde den lägre- eller den högre socioekonomiska statusen. Här utformades också ett stapeldiagram och vi benämnde det Diagram 3⁸¹.

Vi urskiljde familjer med högre utbildningar för att undersöka vilken förskoleform som lockar dem mest. Vidare ville vi i denna grupp också utröna vilka faktorer som de ansåg som viktigast vid valet av förskola. Resultaten av denna analys redovisas i ett cirkeldiagram och ett stapeldiagram. Det första benämns som Diagram 4⁸² och där behandlas förskoleformen. Det andra diagrammet benämns som Diagram 6⁸³ och beskriver de viktigaste faktorerna som framkommit för högutbildade föräldrarna vid deras val av förskola. De högutbildade föräldrarna har kategoriserats utifrån senast avslutade utbildning, där minst en av föräldrarna har en avslutad högskole- eller universitetsexamen.

Eftersom vi ovan har granskat högutbildades val av förskoleform och faktorer som avgör deras val, vill vi även kunna jämföra deras val med de lågutbildades. Vi har därför placerat in de lågutbildades utmärkande faktorer vid val av förskola i det ovan nämnda stapeldiagram 6⁸⁴. Vilken förskoleform denna grupp valde redovisas i Diagram 5⁸⁵. De som ingår i denna grupp var föräldrar vars senast avslutade utbildning ligger på en gymnasienivå eller lägre. Precis som de högutbildade föräldrarna, delades också de lågutbildade föräldrarnas val av förskoleform upp i ett cirkeldiagram. Detta diagram benämndes Diagram 5⁸⁶.

Den sista analysen gjordes för att se vilka de mest utmärkande allmänna faktorerna vid valet av förskola var. Materialet delades inte in, utan vi gjorde istället en sammanslagning. Detta stapeldiagram åskådliggör faktorerna och där framgår tydligt vilka de mest avgörande och tyngsta faktorerna var vid valet av förskola, oavsett föräldrakategori. Det sista diagrammet benämnde vi Diagram 7⁸⁷.

⁸¹ Bilaga 5.

⁸² Bilaga 6.

⁸³ Bilaga 8.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Bilaga 7.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Bilaga 9.

Resultat

Vi redogör nedan för resultaten vi kommit fram till. Diagrammen är bifogade i bilagor. Detta gör vi för att åskådliggöra för läsaren, så att denne lätt ska kunna se och följa med i vårt resonemang. Vi rekommenderar att ha diagrambilagorna bredvid sig.

Resultat av den demografiska enkäten

Analysen av den demografiska enkäten har gett oss ett bra utgångsunderlag. Genom att kategorisera enkätsvaren, har vi kunnat urskilja mönster. Mönster som indikerar på att den socioekonomiska statusen har inverkan på valet av förskoleform. När vi dragit paralleller mellan enkätens resultat och intervju svaren såg vi också att föräldrars valfaktorer skiljer sig åt, beroende på den socioekonomiska status familjen hade.

I den demografiska enkäten framkom att de flesta föräldrar hade bil, medan det hos andra saknades. De som inte hade det, var i större utsträckning ensamstående med en låg utbildningsnivå.

Föräldrarna i undersökningen utgjordes av 13 stycken med låg socioekonomisk status och 23 stycken med hög socioekonomisk status. Dessa valde i relativt lika stor utsträckning kommunal förskola, men kooperativ förskola utgjordes till större del av familjer med hög socioekonomisk status. Skillnader framkom i familjernas levnadsstandard där dyra fritidsintressen nästan endast förekom i familjer med en högre socioekonomisk status. Vi såg att de flesta familjer med hög socioekonomisk status bodde i villa till skillnad från familjer med en låg socioekonomisk status, som valde de andra boendalternativen såsom; radhus, hyres- och bostadsrätt. Av föräldrarna som deltog i undersökningen var 11 gifta. Familjernas storlek var till största del 4-5 antal familjemedlemmar. Antalet högutbildade föräldrar i studien beräknades till 20 och de lågutbildade var 16 stycken. Resultaten från enkäten kommer hela tiden att vävas in i nedanstående intervjuresultat.

Allmänna faktorer som påverkar föräldrars val av förskola

Föräldrar i allmänhet visste precis vilka faktorer som de ansåg som viktigast i sitt val av förskola. Tydliga mönster i vår studie visade att närheten var den mest avgörande faktorn. Strax därefter kommer förskolans goda rykte. På delad tredje plats kommer tre olika faktorer; små barngrupper, ute och innemiljön och hur personalen bemötte föräldrar och barn. De sista faktorerna som utmärkte sig som avgörande vid valet av förskola var; den pedagogiska inriktningen och föräldrarnas ovilja till engagemang i förskolans verksamhet. Alla faktorer kommer nedan att redogöras för när de förekommer i olika sammanhang.

Val av förskoleform utifrån socioekonomisk status

I vår studie framgick att alla föräldrar valde förskola medvetet. De hade många faktorer som låg till grund för sitt val. I Diagram 1⁸⁸ kan tydligt utläsas att det förelåg en stor skillnad mellan de olika grupperna när det gällde valet av förskoleform. I gruppen med en hög socioekonomisk status framgick att de i hög grad valde en kooperativ förskoleform, såsom tidigare nämnts. I gruppen med låg socioekonomisk status, valde bara två familjer denna förskoleform. De hade en högre representation i den kommunala förskolan. Den första gruppen hade även de valt den kommunala förskolan, men till skillnad från den andra gruppen hade de i nästan lika stor utsträckning valt kooperativ förskola. Utifrån detta kunde vi dra en slutsats, att det fanns en mycket liten representation av barn från familjer med låg socioekonomisk status i de kooperativa förskolorna.

Familjer med låg- och hög socioekonomisk status representerades i lika hög grad i den kommunala förskolan.⁸⁹ De som valde kommunal förskola tyckte att en förskolas goda rykte vägde tungt vid valet av barnomsorg.⁹⁰ Vår undersökning visade att föräldrar med en hög socioekonomisk status ansåg förskolans goda rykte som den mest avgörande faktorn vid sitt val. Genom familj och bekanta hade många av dem hört talas om förskolorna de valt.

Vi blev rekommenderade att besöka den förskolan.

Och;

Min syrra har gjort praktik där.

Eller;

Min mamma arbetade där förut.

Vi kunde också utläsa att närheten var nästan lika viktig i de båda socioekonomiska grupperna.⁹¹ Många familjer väljer den förskola som ligger inom bostadsområdet, för att det är bekvämt. De ensamstående föräldrarna ansåg också, att närheten var viktig i valet av förskola. Tryggheten var lika central för båda grupperna.

⁸⁸ Bilaga 3

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Bilaga 4.

⁹¹ Bilaga 4

Val av kommunal - och kooperativ förskola utifrån praktiska faktorer

En övervägande del föräldrar i undersökningen valde en kommunal förskoleform.⁹² De mest tydliga faktorerna var närheten mellan hemmet och förskolan och deras ovilja till att spendera och engagera sin fritid i förskolans verksamhet.⁹³ De föräldrar som valde kommunal förskola, hade till större del funderat över ett kooperativt alternativ, men kommit fram till att det av olika orsaker inte passade dem. Skäl som var avgörande var, att tiden inte räckte till och att de därför inte ville engagera sig i förskolans arbete.⁹⁴ Flera föräldrar uttryckte sig om vikten av tiden;

Det tar för mycket tid att arbeta i kooperativ.

Ingen av oss har tid att jobba.

Och;

Jag vill inte jobba med andras ungar på mina lediga dagar.

I vår demografiska enkät framgick att många föräldrar arbetade långa dagar och därför inte kände sig manade att arbeta i förskolan också.

Vidare angavs av flera, att bristen på kooperativa förskolor i närheten var en ytterligare anledning till att de istället valt kommunal förskola.

Det som sades var;

Det finns inget kooperativt alternativ,

Jag vill inte sitta och skjutsa när det finns kommunala förskolor i närheten.

Några av kommunväljarna saknade därtill bil, vilket skulle ha komplicerat lämning och hämtning om förskolan inte låg i nära anslutning till hemmet. En av dessa föräldrar sade;

Även om jag inte valt den närmsta förskolan så är ett rimligt avstånd viktigt eftersom jag inte har någon bil.

Även familjer med bil tyckte att närhet hade betydelse.⁹⁵ En föräldraledig mamma sade;

⁹² Bilaga 3

⁹³ Bilaga 4

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Bilaga 4

Om förskolan är nära behöver jag inte vara beroende av bil.

Ensamstående föräldrar ville också främst ha en förskola nära hemmet. Detta berodde på att de inte hade bil att ta sig till och från förskolan med.

På orten där vi utförde vår studie vet vi att bristen på kooperativa förskolor är stor i de flesta bostadsområden. Denna förskoleform är överrepresenterad i ett bostadsområde och finns inte alls i de andra. Ytterligare ett kooperativt alternativ finns, men det är beläget ca en mil från stadskärnan. Därför har många föräldrar inte samma fria val.

För kommunväljarna var närheten den viktigaste faktorn, till skillnad från de som valde kooperativ förskola där ingen ansåg det.⁹⁶ Närhet till barnens vänner, ansåg bara en av dessa föräldrar vara viktigt. Föräldrar med yngre barn har inte reflekterat över detta då barnen är så pass små. Barnen har ännu inte hunnit få vardagskontakt med vänner i närhet till hemmet, såsom äldre barn har. Därför har de ännu inte utvecklat detta behov.

Ett annat skäl som angavs var avsaknad av socialt nätverk. Föräldern sade;

Vi har inga föräldrar eller kompisar som kan hjälpa till.

Det hon menade var att om avståndet mellan hem och förskola var kort blev tiden för hämtning och lämning kortare, vilket var viktigt när båda föräldrarna arbetade långa dagar. Föräldrar tycker att det är smidigt att ha sin barnomsorg i nära anknytning till hemmet, för att underlätta vardagens pusslande.

Förskolevalet påverkades också av öppettider. Föräldrar som pendlade hann inte hämta sina barn i tid, ansåg de. Även om de gärna hade valt en kooperativ förskola för att få vara mer delaktiga, var det inte möjligt på grund av kooperativets begränsade öppettider. En annan familj hade också kooperativ som förstahandsval, men nekades plats vid två olika förskolor på grund av familjens skyddade identitet.

Vi har köat till två kooperativ men nekats plats för att vi har skyddad identitet.

Föräldrarna upplevde sig därför som bortvalda. De hade ingen möjlighet att överväga ett kooperativt alternativ på grund av faktorer som de inte kunde råda över, både när det gällde öppettider och sin sociala situation.

⁹⁶ Bilaga 4.

Val av föräldrakooperativ innebär en större föräldrainsats, en insats som inte alla föräldrar vill ta sig an i för stor utsträckning.⁹⁷ De som valt föräldrakooperativ ville vara mer delaktiga, än föräldrar i en kommunal förskola. Några ville ändå gärna undvika vissa sysslor. En förälder som inte ville lägga tid på att arbeta i förskolan ansåg att;

Det tar för mycket tid att arbeta i kooperativ det är i såna fall mer lockande med personalkooperativ.

En annan förälder som ville ha kooperativ förskola, löste det genom att välja ett kooperativ med högre avgift där det förekom färre föräldrainsatser;

Det finns kokerska och städerska. Det är lite dyrare men det är det värt.

Många föräldrar tog i sina antaganden förgivet, att ett kooperativt alternativ innebär en större delaktighet och mer inflytande än vid ett kommunalt val. Trots att de uttryckligen sade att de inte hade något att jämföra med. Föräldrar i den kommunala förskolan har möjlighet till delaktighet och inflytande, men många föräldrar hade inte vetskap om detta.

Närheten var, som ovan nämnts, oerhört viktig för de föräldrar som valde kommunal förskola. I Diagram 1⁹⁸ framgår att det nästan bara var familjer av en hög socioekonomisk status som valt kooperativ förskola. Kooperativväljarna ansåg inte närheten vara en viktig faktor. Alla familjer i denna grupp hade enligt den demografiska enkäten tillgång till bil. Det innebär att de hade större möjlighet att skjutsa sina barn till och från förskolan.

Val av kommunal – och kooperativ förskola utifrån kvalitativa faktorer

För de föräldrar som valde kommunal förskola var det dessutom mycket viktigare att barnen spenderade tid ute, än för de som valde kooperativ.⁹⁹ Fritidsintressen i familjer som valde kooperativ förskola var desamma, som för de som valde kommunal. Båda grupperna var lika intresserade av friluftsliv i olika former. Flera kommunalväljare framhårdade att de gärna ville ha en I ur och skurförskola, men ansåg som tidigare nämnts att tiden inte räckte till. Varför uteleken ansågs som viktig var för att denna stimulerade barnen mer. En pappa sa;

Ute blir barna mer aktiva, inne blir de mer stillasittande. Åker de stjärtlapp till exempel, rör dom ju på sig.

Föräldrarna ville att barnen skulle ha varit fysiskt aktiva, då de ansåg utelek vara en bidragande faktor till barnens hälsa och välmående.

⁹⁷ Bilaga 4

⁹⁸ Bilaga 3

⁹⁹ Bilaga 4

Personalens bemötande var en annan viktig faktor som många ansåg hörde samman med tryggheten.¹⁰⁰ Hade personalen en bra framtoning påverkade det många föräldrar vid besöket och inverkade i slutänden på deras val.

Bra personal är viktigt.

Och;

Personalen är viktigast

Detta var vad föräldrar uttryckte. Ett väl bemötande lockade föräldrar. Vidare var det viktigt att personkemin mellan förälder och personal stämde för att föräldrarna skulle kunna känna sig trygga med att lämna sina barn på förskolan. Många föräldrar som vi ovan nämnt, tyckte att tryggheten kom av bemötandet. Känner sig föräldern trygg med personalen, känner sig även personalen trygg med att berätta om situationer som kan ha uppstått under dagen.

Den pedagogiska inriktningen intresserade många familjer.¹⁰¹ En förälder sade att;

Vi stod där och såg hur de bar in instrument för tusentals kronor och då var vi sålda.

Familjen hade vid besöket bevittnat detta och eftersom de var intresserade av musik var detta övervägande. Den förskolans pedagogiska inriktning var Reggio Emilia. Förskolor som har denna fokus, är inspirerade att arbeta med alla sinnen. Att verkligen se barnen är en annan del i denna pedagogik och stämmer överens med fler tankar från samma förälder.

Är barnen intresserade av djungeln så gör pedagogerna en djungel. Nu är vår förskola en enda stor djungel!

Att se till barnens intressen är en stor del av personalens arbete. Att komma till en förskola och se sina intressen presenteras påverkade föräldrarna. Besöket är viktigt för föräldrarnas intryck och påverkar således valet.

I gruppen som valde kooperativ förskola, var det näst intill ingen som ens hade tänkt tanken att välja kommunal förskola. Ett starkt skäl var att många ville ha ett större inflytande och inblick i förskoleverksamheten.¹⁰² Som några föräldrar sade;

¹⁰⁰ Bilaga 9

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Bilaga 4

Delaktigheten är ett stort skäl till varför vi valt en kooperativ förskola. Vi ville inte ha för mycket att göra men det är det inte heller.

En annans ord var;

Vi vill vara delaktiga i våra barns vardag.

Och en tredje sa;

Ska vi lämna henne sju på morgonen och hämta henne kl. fem då får vi inte träffa henne nåt.

Tydligt framgår i Diagram 2¹⁰³, att ett starkt skäl till att föräldrar både valde och inte valde kooperativ förskola var engagemanget. Den ena gruppen ville vara delaktiga, till skillnad från den andra gruppen som tyckte det var bekvämt med kommunal förskola, för att undvika engagemanget. En förälder som istället valde kommunal förskola sade;

Vi har avvägt kooperativ men av bekvämlighet valt kommunalt.

Vi har i vår studie sett att familjens socioekonomiska status påverkar valet av förskoleform, med tanke på att det nästan bara är familjer med en högre socioekonomisk status som valt just detta alternativ.¹⁰⁴ Ändå visade den demografiska enkäten att de som valt kooperativ förskola, i stor utsträckning hade krävande heltidstjänster. Samtidigt såg vi, att deras arbetstider var flexibla i och med att några var egenföretagare och andra hade ett arbete med skiftgång. Här kan vi dra paralleller till öppettiderna, som var ett ytterligare skäl till att några föräldrar inte valde denna förskoleform. Hade föräldrar inte ett arbete med flexibla arbetstider, var de mer hänvisade till den kommunala förskolan.

I likhet med kommunalväljarna tyckte kooperativväljarna att en förskolas goda rykte var viktigt.¹⁰⁵ De lyssnade på vänners rekommendationer. En förälder uttryckte sig;

Jag blev tipsad av en kompis att välja den förskolan.

En annan blev uppmanad att besöka förskolan och trots att hon redan erbjudits plats i den kommunala förskolan valde hon att göra ett studiebesök. Vid besöket kändes det rätt att välja denna förskola. Hon sade;

Miljön var fantastisk jag visste på en gång att jag ville ha det dagiset.

¹⁰³ Bilaga 4.

¹⁰⁴ Bilaga 5.

¹⁰⁵ Bilaga 4.

Kooperativväljarna hade inte samma begränsningar utifrån praktiska faktorer, utan kunde gå mer på sin magkänsla när de valde förskola.¹⁰⁶ Barngrupperna var en annan stor orsak till valet av kooperativ.¹⁰⁷

Det är en mindre barngrupp och det gör att det blir mer intimt.” sade en förälder.

En annan sade;

Det blir en nära övergång från familjeliv till förskolan. Det är mer familjärt.

En mamma berättade om hur hennes barn blev mer trygga tillsammans med andra vuxna genom att fler vuxna var delaktiga, hon sade;

De lär sig att lyssna på fler vuxna.

En annan mamma sade också;

Barnen får en relation till de andra barnen och föräldrarna.

Föräldrar som väljer kooperativ söker samtidigt ett socialt umgänge, där de vill ha samverkan föräldrar emellan. De känner en sorts trygghet i att veta vilka de andra barnens föräldrar är.

Några faktorer framkom som viktiga för båda grupperna. Att skog eller andra naturområden fanns i nära anslutning till förskolan var viktigt. En pappa uttalade sig och sade;

Man vill ju inte att dagiset ska ligga bredvid motorvägen för då känner man sig inte trygg att lämna henne.

En annan mamma sade;

Dagis ska ligga nära skogen.

Vi såg att många familjer var intresserade av naturliv och då var det naturligt för dem att önska att också barnen i sin vardag fick komma ut i skogen. Detta finns nämnt i Diagram 2¹⁰⁸, under Ute- och innemiljö.

¹⁰⁶ Bilaga 4.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

Båda grupperna var också ense om att innemiljön skulle vara trivsamt.¹⁰⁹ En mamma ansåg att;

Innemiljön ska vara hemlik.

En annan tyckte att inredningen skulle vara ny;

Det ska vara nytt och fräscht inte slitet!

En tredje sa;

Det ska vara litet och gemytligt.

Många föräldrar ville inte bara ha det nytt, utan de menade att miljön skulle vara föränderlig. En förälder påpekade att då hon besökt en förskola såg det likadant ut som på den tiden hon gick där själv, för 20 år sedan. Föräldrarna ansåg att det är pedagogernas ansvar, att se till olika barngruppers intressen och vara beredda på att förändra innemiljöns utformning.

Föräldrars utbildningsnivås betydelse vid val av förskola

Representationen av låg- och högutbildade föräldrar i kommunal förskola var i princip lika stor.¹¹⁰ Däremot kunde vi se en skillnad mellan låg- och högutbildade föräldrars representation i den kooperativa förskolan.¹¹¹ Fler än dubbelt så många högutbildade föräldrar valde detta alternativ, i jämförelse med lågutbildade föräldrar. De ville också engagera sig mer i förskolan.¹¹² De högutbildade föräldrarna ville helst att barnen skulle ingå i små barngrupper, där många vuxna fanns tillgängliga.¹¹³ De lågutbildade poängterade att det var professionell personal med ett bra bemötande som var viktigt.¹¹⁴ En ung förälder i vår undersökning sade;

Jag är för ung. Jag känner mig inte mogen att ta hand om andras barn.

Högutbildade föräldrar valde oftare förskola utifrån andras rekommendationer och förskolans goda rykte.¹¹⁵ Detta berodde på att dessa familjer lade större vikt vid kvaliteten i förskolan. De var mer mån om att välja rätt och då tog de hjälp av vänner med samma socioekonomiska status och utgick till viss mån från deras erfarenheter. De litade då till stor del på att vännerna hade bedömt förskolan på ett adekvat sätt.

¹⁰⁹ Bilaga 4.

¹¹⁰ Bilaga 6 & 7

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Bilaga 8

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Ibid,

¹¹⁵ Ibid.

Likheterna i faktorer mellan de två grupperna var stor. Både låg- och högutbildade föräldrar ansåg att ute- och inomhusmiljön är betydande i valet av förskola.¹¹⁶ Utemiljön var viktig för de högutbildade föräldrarna som valde kooperativ, där någon sade;

Det ligger på landet.

Den pedagogiska inriktningen var vidare precis lika viktig för både låg- och högutbildade föräldrar.¹¹⁷

Faktorer som framkommit men inte utmärkt sig

Fyra faktorer har vi inte nämnt i något av de tidigare resultaten. Dessa är; kost, vikten av en liten förskola, rutiner och åldersintegrerade barngrupper. Den som nämndes flest gånger utav dessa fyra var kosten.¹¹⁸ Den benämndes i princip i lika stor utsträckning för båda förskoleformerna. Några av kooperativväljarna ville poängtera hur bra det var att förskolan lagade sin egen mat på plats och inte tog mat från ett storkök. Kommunalväljarna däremot önskade att samma förutsättningar fanns i den kommunala förskolan som i de kooperativa, men tyckte ändå att maten från storköket var acceptabel. Vissa av de kooperativa förskolorna hade specialkost såsom vegetarisk mat, en förälder sade;

Vegetarisk mat äter vi hemma därför är det bra att förskolan också har det.

En annan faktor som inte var utmärkande var rutinerna i förskolan.¹¹⁹ En mamma ansåg dock att förskolan skulle anpassa sig till familjens rutiner. Det är dock många barn i en förskolegrupp och alla har olika familjerutiner. Åldersintegrerad barngrupp var det bara en förälder som ansåg var viktigt och därför inte speciellt relevant för resultatet.¹²⁰ Tre föräldrar ansåg att en liten förskola var att föredra.¹²¹ Dessa var så få till sitt antal att en liten förskola inte är avgörande, utan kan bytas ut mot tyngre faktorer.

¹¹⁶ Bilaga 8.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Bilaga 9.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Bilaga 4.

¹²¹ Ibid.

Diskussion

Vi har utgått från samma indelning av faktorer som tidigare forskning, det vill säga praktiska – och kvalitativa faktorer. Även de faktorer som framkommit i vår undersökning, kunde placeras in under dessa rubriker på ett tydligt sätt.

Finns det valfrihet när praktiska faktorer avgör valet?

Val är personliga. Familjer behöver inte vara ense i sina tankar kring olika val, dock påverkar den socioekonomiska situationen valet. Valmöjligheter begränsas utifrån vår socioekonomiska status, eftersom familjer bor på olika platser med olika förutsättningar, precis som vår undersökning också har visat.¹²² De praktiska faktorerna avgör i många fall valet och ett styrt val är inget val. Begreppet valfrihet innebär att det ska finnas olika alternativ att välja mellan, men om alternativen inte finns blir det ingen valfrihet. Då uppstår ett ickeval.¹²³ Vår undersökning har visat att vissa praktiska faktorer, till exempel ekonomiska omständigheter, får ligga till grund för valet av förskola.

I vår undersökning finns inte en kooperativ valmöjlighet för alla föräldrar. Detta innebär att dessa föräldrar riskerar att gå miste om faktorer de egentligen värderar högre. Detta beror i stor del på att kooperativa förskolor, i vår undersökning, inte representeras i alla bostadsområden. Flera föräldrar uttrycker avsaknad av denna förskoleform. Det vi frågar oss är; varför finns de inte? I och med, att den kooperativa förskolan har fått bidrag av kommunen från mitten av 1980-talet¹²⁴, borde det finnas vissa krav om spridning av denna förskoleform i alla bostadsområden. Hade alla bostadsområden denna förskoleform representerad, skulle med säkerhet fler föräldrar välja detta alternativ. Då skulle valet också vara mer rationellt. Genom att de verkligen har fått vägt för- och nackdelar och risker mot varandra och valt det alternativ de tyckt var bäst.

Den största faktorn som framkom vid intervju med föräldrar som valt kommunal förskola, är vikten av närheten mellan hemmet och förskolan. Flera av de tidigare forskarna kom också fram till detta.¹²⁵

¹²² Sandström. *Rätt att välja*.

¹²³ Hadenius. *Jämlikhet och frihet*.

¹²⁴ Ståhle. *Insyn eller medverkan*.

¹²⁵ Ståhle. *Insyn eller medverkan*.; Damgren. *Föräldrars val av fristående skolor*.; Vincent, C., Braun, A och Ball, S. "Local links, local knowledge: choosing Care Settings an Schools". *British Educational Research Journal* 36, (2010): 279-298.; Bosetti, L. "Determinants of School Choice: understanding how parents choose elementary schoola in Alberta". *Journal of Education Policy* 19, (2004):387-405

Vissa valde också att benämna det tillgänglighet, precis som några av föräldrarna i vår studie gjorde.¹²⁶ Det är tillgängligt med närhet. Föräldrar behöver inte använda bilen om de har nära till förskolan. De kan också hjälpa varandra med hämtningen av barn. Även närheten till blivande skolkamrater, som Damgren (2002) säger är viktig, underlättar för föräldrar när barnen vill leka på fritiden.

I den grupp föräldrar som utgick från närhetsprincipen, förekom även familjer utan bil och den mest önskade faktorn för kommunväljare, gick därför inte att kombinera med ett kooperativt alternativ. Vissa kanske skulle framhärda möjligheten att ta sig till förskolan med hjälp av kollektivtrafiken, men i den lilla stad där vår studie är genomförd är den begränsad. Detta visar tydligt att det fria valet inte är så fritt som det hävdas. Det fria valet är bara en vacker tanke, en illusion för att människan ska känna sig nöjd.

Nästan bara familjer med en högre socioekonomisk status visar sig vara representerade i den kooperativa förskolan. Denna förskoleform fungerar selekterande och minskar därför inte klyftorna i vårt samhälle. Istället stödjer den det individualistiska perspektivet. Förskolan blir ett private good, för den enskildes bästa.¹²⁷ Skulle alla däremot vara välkomna eller ha nära till detta alternativ kanske samhällsklyftorna skulle utjämnas. Men bara om valmöjligheten finns. Det ekonomiska kapitalet i familjer med hög socioekonomisk status leder till ett selekterande samhälle. Föräldrar med en lägre socioekonomisk status, har inte ekonomisk möjlighet att köpa en dyr villa i "fina" bostadsområden. Det är endast där de kooperativa förskolorna i vår undersökning är belägna, vilket begränsar det fria valet. Även i vår undersökning har vi fått bekräftat, att när valfrihet finns blir det till viss del en uppdelning mellan samhällsgrupper, istället för en utjämning.

Eftersom närheten mellan hem och förskola har visat sig ha oerhört stor betydelse, tycker vi att det är bra att det i skollagen finns den så kallade närhetsprincipen, som gör att föräldrar har rätt till en förskola i närmiljön. Dock anser vi att kommunen i och med sitt finansiella stöd till kooperativa förskolor, skulle ha en större kontroll av hur urval av familjer sker, då det i skollagen står att;

Kommunen ska ta skälig hänsyn till önskemål om omsorgsform när den erbjuder plats inom förskoleverksamheten[...]

¹²⁶ Leslie, L. A., Ettenson, R. och Cumsille, P. "Selektion a Child Care Center: What Really Matters to Parents?". *Child & Youth Care Forum* 29, (2000): 299-322

¹²⁷ Eriksson. *Föräldrar och skola*.

Borde då inte alla föräldrar vara välkomna i den kooperativa förskoleformen, när de uttrycker sig i ordalag som önskemål om omsorgsform? I vår undersökning framkom att en familj nekats plats vid två förskolor, på grund av skyddad identitet. Familjen var inte välkommen, vilket innebär att praktiska faktorer i stor utsträckning får avgöra valet och inte kvalitativa faktorer. Kanske de kooperativa förskolornas styrelser styrs utifrån individernas habitus. Rädslan för det nya och okända gör att de istället väljer det trygga och kända, för att behålla säker mark.

Även en praktisk faktor som öppettider styr valet av förskoleform. Tidigare forskning har också visat att öppettider är viktigt, speciellt för ensamstående föräldrar.¹²⁸ Vår undersökning visade att närheten var viktigare. Däremot kunde vi dra paralleller till de arbetspendlande föräldrarna, som också de i viss mån uteslöts från de kooperativa förskolorna på grund av långa arbetsdagar. Kooperativa förskolor har, som vi i bakgrunden nämnt, begränsade öppettider. Om längre dagar önskas, ska detta ske i samråd med personal och andra föräldrar. På ett sätt blir detta ett ickeval då möjligheten att välja kooperativ förskola inte är tänkbar. Förskoleformerna blir istället förskoleformen. Pluralis valen blir istället singularis valet.

Däremot har dessa föräldrar faktiskt ett val mellan olika kommunala förskolor, vilket innebär att de har ett val, men ett begränsat sådant. Andra har också kommit fram till att arbetande föräldrar i större utsträckning väljer kommunal förskola tack vare deras öppettider.¹²⁹ Däremot var de föräldrar som förekommit i denna undersökning av en lägre socioekonomisk status, vilket inte var fallet i vår studie. Denna skillnad kan bero på förändringar som skett på arbetsmarknaden sedan 1990-talet. Skillnader som innebär att föräldrar inte kan neka att ta ett arbete på annan ort och därmed får utökade arbetsdagar, på grund av att restid tillkommer. Här styrs valet utifrån samhällets förväntningar på individen. Människan är då inte fri i sitt val, utan omständigheter får råda.¹³⁰

Vid föräldrars val av förskola har tidigare forskning visat, att den mest avgörande faktorn var avgiften. Pengar innebär makt och makten innebär att individen är friare i sitt val.¹³¹ I vår undersökning har detta inte kommit på tal, ingen förälder ansåg att avgiften var viktigt. Detta är därför den största skillnaden mellan tidigare forskning och vårt resultat. Vi tror att detta beror på den maxtaxa som förskolan har i Sverige, som gäller för att alla, oavsett socioekonomisk status, ska kunna använda sig av förskolan.

¹²⁸ Kim, J. och Fram, M. S. "Profiles of choice: Parent's patterns of priority in child care decision-making." *Early childhood Research Quarterly* 24, (2009): 77-91.

¹²⁹ Persson. *Förskolan i ett samhällsperspektiv*.

¹³⁰ Chancer, L. S. och Watkins, B. X. *Sociala positioner*.

¹³¹ Ibid.

Även Englands regering har försökt införa reducerad förskoleavgift i de allmänna förskolorna.¹³² Beslutet ligger så nära i tiden att vi inte vet hur resultatet blivit. Skillnaden för dem är dock att de privata förskolorna inte ingår i denna plan, utan de har kvar sina extremt höga avgifter. I deras fall beror segregering av olika samhällsklasser enbart på ekonomin. I vår undersökning har det däremot framkommit att det beror på närhet till förskolan och människor av samma socioekonomiska status. Föräldrarnas vilja eller ovilja till delaktighet i förskolan var också avgörande.

I tidigare forskning har det inte visat sig att föräldrar väljer en viss förskoleform utifrån en ovilja att vara delaktig, vilket framgår i vår undersökning. Föräldrar ansåg att de hade för mycket att göra på sin fritid, för att orka engagera sig i en kooperativ förskola. De ansåg att den kooperativa förskolan kräver för mycket av deras tid. Därför passar den kommunala förskolan bättre för dessa föräldrar. I Lpfö98 står det att föräldrarna ska;

[...] ges möjligheter att utöva inflytande [...]

Detta betyder att de inte behöver vara delaktiga, utan att de avgör själva. Tvånget är därmed borta. De kan välja att vara engagerade, eller avstå om de har begränsat med tid och vilja.

Tidigare forskning har visat att föräldrar med en lägre socioekonomisk status i första hand såg till praktiska faktorer, precis som det framkommit i vår studie. Likheten mellan detta resultat och vårt, var att närheten sågs som främst avgörande vid valet av förskola.¹³³ Skillnaden var däremot, att även avgiften var en utmärkande faktor. Vi såg istället att oviljan till engagemang var större hos föräldrarna, än betydelsen av avgiften.

Närhet mellan hem och förskola var enligt vår studie, den viktigaste faktorn. Samma gäller för de tidigare resultaten i svensk skolforskning. Det förekommer ändå skillnader mellan denna forskning och vår. Detta resultat visar att föräldrar tar i beaktande barnens vänner, när de väljer i vilken skola de ska placera sina barn.¹³⁴ För våra informanter är detta inte viktigt. Barnen till föräldrarna i vår undersökning, är så unga att de ännu inte skapat sig något socialt nätverk i grannskapet. Skolbarn däremot har redan etablerat kontakter utanför skolan innan själva valet. Därför är barnets vilja också en faktor i valet och detta skiljer dessa föräldrar från föräldrarna i vår studie.

¹³² Vincent, C., Braun, A och Ball, S. "Local links, local knowledge: choosing Care Settings an Schools". *British Educational Research Journal* 36, (2010): 279-298.

¹³³ Kim, J. och Fram, M. S. "Profiles of choice: Parent's patterns of priority in child care decision-making." *Early childhood Research Quarterly* 24, (2009): 77-91.

¹³⁴ Damgren. *Föräldrars val av fristående skolor*.

Samma skolforskning visade att äldre syskon som redan gick i skolan var viktigt och till viss mån avgörande vid valet av skola.¹³⁵ I vår studie var det bara ett fåtal föräldrar som ansåg det viktigt. Detta kan bero på att flera föräldrar vi frågade inte hade några äldre barn sedan tidigare och därför inte tänkte i de banorna. De som har äldre barn kanske tar det som en självklarhet att man sätter yngre syskon i samma förskola, för enkelhetens skull. Det kan också bero på det sociala kapitalet. Föräldrarna har redan utvecklat en tillit till personalen och vill därför vara säkra på att de får behålla denna trygghet.

Vikten av kvalitativa faktorer vid föräldrars val av förskola

Kvalitet, vad är det? Enligt skolverket är det; personalens bemötande gentemot föräldrar och barn, arbetssättet personalen utgår från, personalens förhållningssätt och samspel med barnen och hur miljön återskapas och utvecklas. Detta är i hög grad vad vi kommit fram till att föräldrar efterfrågar i en förskola. Kim och Fram (2009) visade i sin studie, att den största gruppen föräldrar utgick från kvalitativa faktorer vid val av förskola. Denna stora grupp utgjordes i första hand av familjer med en hög status och föräldrar med en hög utbildning. Kvalitén är viktig i förskolan och det är i hög grad de familjer med en hög socioekonomisk status som lägger vikt vid detta. De har högre krav och de är inte villiga att byta bort dem.

Den mest framträdande kvalitativa faktorn i vår undersökning var förskolans rykte. Informationen som förmedlades från förälder till förälder, togs i beaktande främst av högutbildade föräldrar och föräldrar med en hög socioekonomisk status. I vår studie var ryktet lika viktigt vid valet av förskoleform. Detta kom även Leslie m.fl. (2000) fram till. Deras undersökning visade i likhet med vår, att det främst var föräldrar med en högre socioekonomisk status som satte ett värde i detta. Det sociala kapitalet väger tungt även här. Föräldrarna lyssnar till varandra för att de har ett förtroende. Vänner eller familj som rekommenderar förskolan, har samma värden och kriterier på vad som är kvalitet. Några forskare hävdar däremot att det inte fanns någon skillnad mellan de socioekonomiska grupperna i denna fråga, utan att alla föräldrar oberoende av status hade förskolornas anseende i åtanke vid valet.¹³⁶

Eftersom en förskolas goda rykte är viktigt för högutbildade föräldrar och föräldrar med en hög socioekonomisk status, kan detta ha att göra med att bevara förbindelsen mellan utbildning och social status.

¹³⁵ Damgren. *Föräldrars val av fristående skolor*.

¹³⁶ Vincent, C., Braun, A och Ball, S. "Local links, local knowledge: choosing Care Settings an Schools". *British Educational Research Journal* 36, (2010): 279-298.

Föräldrar använder förskolan utifrån ett private good - perspektiv där de bara ser till individens bästa, vad som är rätt för deras eget barn och familj. Några menar att det istället är lärarnas kompetens som påverkar vilken kunskapsgrund barnen får i förskolan.¹³⁷ Alltså är det inte ryktet som föräldrar bör gå efter, utan de bör istället ta sig tid att besöka förskolor för att bilda sig egna uppfattningar. På det sättet får föräldrar en rättvis bild av förskolan och dess verksamhet, istället för att rykten får cirkulera och avgöra valet. Rykten som kanske inte har någon som helst grund och som kan förstöra mycket.

I vår studie framkom att nästan alla föräldrar gjorde ett genomtänkt val och det hade inget att göra med föräldrarnas socioekonomiska status. Även om föräldrarna hade begränsade valmöjligheter, så var valet ändå rationellt. Detta tror vi kan bero på, att de flesta föräldrar är mycket intresserade av att deras barn ska ha en bra och fungerande vardag i förskolan. Tidigare studier visade att föräldrars egna erfarenheter och kunskaper låg till grund för vilka faktorer de ansåg viktiga.¹³⁸ I England efterfrågade högutbildade föräldrar en lekbaserad läroplan, tack vare att de hade kunskap om lekens vikt vid inläring. De lågutbildade hade inte denna kunskap och föll därför för den mer akademiskt utformade varianten av läroplan.¹³⁹ Kanske de tror att denna variant är bättre, för att den benämns som akademisk?

I vår studie efterfrågade högutbildade föräldrar istället små barngrupper och inte någon speciell läroplansutformning. De förskoleformer vi utgår från har samma läroplan, vilket därför inte kan ha någon inverkan på föräldrars valfaktorer. Våra föräldrar utgick istället i vissa fall från vilken pedagogisk inriktning som förskolan praktiserade. Alla dessa förskolor utgår från ett lustbaserat lärande som kan jämföras med den lekbaserade läroplanen, som högutbildade föräldrar i England efterfrågade.

Föräldrar har olika intresseområden, vilka de kanske vill föra över på sina barn. När de väljer förskola väljer de i viss mån utifrån dessa. Väljer föräldrar en förskola som har en stor del uteaktiviteter för att de inte är ute själva, eller väljer de detta alternativ för att de faktiskt är intresserade av friluftsliv? I både intervju och enkät framgår, att många föräldrar har ett naturintresse som påverkar deras syn på vikten av barnens utevistelse i förskolan. Föräldrar väljer därför inte förskola för att kompensera för sina egna intressen eller tillkortakommanden. De väljer förskola för att förstärka familjens redan befintliga intressen.

¹³⁷ Early, D.M. och Burchinal, M. R. "Early childhood care: relations with family characteristics and preferred care characteristics." *Early Childhood Research Quarterly* 16, (2001): 475-497.

¹³⁸ Kim, J. och Fram, M. S. "Profiles of choice: Parent's patterns of priority in child care decision-making." *Early childhood Research Quarterly* 24, (2009): 77-91.

¹³⁹ Kensinger-Rose, K. och Elliker, J. "Parental decision Making About Child Care." *Journal of Family Issues* 29 (2008): 1161.1184;

Vincent m.fl. (2010) visade också på den pedagogiska inriktningens betydelse, vid valet av förskola. De hävdar att föräldrar av en högre ekonomisk klass kände till fler olika pedagogiska inriktningar, än vad arbetarklassen gjorde. I vår studie var det inte någon större skillnad mellan de socioekonomiska grupperna. Skillnaden fanns däremot i valet mellan förskoleformerna. De som valde en kommunal förskola, var i större omfattning intresserade av förskolans pedagogik och dess profil. Den socioekonomiska statusen eller utbildningsnivån föräldrar hade var nästan på pricken lika stora.

Föräldrar i vår studie efterfrågar små barngrupper. De menar att grupper med färre barn ger en lugnare miljö och de vuxna har därför mer tid att se varje enskilt barn. Föräldrar med en hög utbildning och även de med en hög socioekonomisk status anser detta viktigare än de övriga föräldrarna. Leslie m.fl. (2000) kom även de fram till samma sak. Andra menade, att de sett detta som en allmän önskan från föräldrar oavsett status.¹⁴⁰ Daun (1993) såg också att de som efterfrågade små barngrupper var, i likhet med vår studie, de som valde ett privat skol- eller förskolealternativ. Att föräldrar efterfrågar små barngrupper beror på effektiviseringen av förskolan som inneburit större barngrupper i de kommunala förskolorna.¹⁴¹ Därför är skillnaden mellan kommunal förskola och kooperativ förskola stor i fråga om ¹⁴²personaltäthet. Färre barn i en barngrupp ger högre kvalitet, menar föräldrar.

Dock visade vår undersökning att professionell personal endast efterfrågades av föräldrar med en lägre- socioekonomisk status och utbildning. Vi undrar därför om de som väljer kooperativ, som till stor del har en högre utbildning och som tillhör en högre socioekonomisk status, tänker sig att det går lika bra med vuxna utan pedagogisk utbildning? En pedagogisk utbildning som de flesta föräldrar saknar? De som väljer att sätta sina barn i en kooperativ förskola går in med sig själv, som en förebild för andras barn.

När en av föräldrarna i vår undersökning ansåg sig för ung och oerfaren för att arbeta med andras barn, undrar vi om alla föräldrar är så klarsynta? Blir bemötandet professionellt när pedagogisk utbildning bara finns hos de anställda förskollärarna?

Enligt skolverket är personalens förhållningssätt mot både föräldrar och barn en fråga om kvalitet. Tidigare svensk förskoleforskning betonar vikten av ett bra bemötande.¹⁴³ Vår studie stödjer detta.

¹⁴⁰ Early, D.M. och Burchinal, M. R. "Early childhood care: relations with family characteristics and preferred care characteristics." *Early Childhood Research Quarterly* 16, (2001): 475-497.

¹⁴¹ Ståhle. *Insyn eller medverkan*.

¹⁴² Antal barn per vuxen i en barngrupp

¹⁴³ Ibid.

När föräldrar besöker förskolan är det viktigt att personalen är glada, trevliga och tillmötesgående, för att ingjuta trygghet hos föräldrar. Vi är eniga med Damgrens (2001) uttalande, att stämningen i förskolan vid föräldrars studiebesök kan vara lockande, men också göra att föräldrar väljer en annan förskola om de inte tilltalas av atmosfären. Stämningen utgörs till stor del av personalens förhållningssätt. Personkemin kan faktiskt stämma med en förskollärare, men inte med en annan.

Det är inte bara det första bemötandet som föräldrar lägger vikt vid, utan i vår studie har också framkommit att föräldrar vill att barnen ska bli bemötta där de är just nu i sin utveckling. Barnens intressen ska tillgodoses och läggas vikt vid, som i exemplet med djungeltemat.

Många av föräldrarna i vår studie och även de i tidigare forskning, visar att föräldrar efterfrågar en förskola som kan bemöta barnen på deras nivå och därtill få en större kunskapsinhämtning och personlig utveckling.¹⁴⁴ Små barngrupper gör att pedagoger får mer tid till att se varje barns behov och intresse, men även pedagoger i stora barngrupper ska kunna lösa detta. Genom att dela in den stora gruppen i mindre grupper, kan alla ändå bli sedda. Det handlar därför inte om förskoleformen, utan det handlar istället om att tillfredsställa en allmän önskan hos alla föräldrar. I slutändan ligger ett bra bemötande hos personalen. Med andra ord, de ska ha en professionell utbildning för att kunna göra ett bra arbete och på bästa sätt kunna samarbeta med både föräldrar och barn och bemöta de sistnämnda på deras nivå.

Miljön, både ute och inne är viktig för de flesta föräldrar i vår studie. Den tidigare forskningen skiljer sig i detta avseende. I denna har bara framkommit att innemiljön är av betydelse. Damgren (2001) menar, att föräldrar söker en lugn och harmonisk miljö i skolan. Föräldrar med äldre barn efterfrågar en bra inlärningsmiljö. I förskolan uppfattar vi, att föräldrar mer är ute efter att barnen ska bli lugnare till sinnes och känna sig trygga. Flera föräldrar menar att miljön skulle vara föränderlig och inte fast. Innemiljön i en förskola ska kontinuerligt varieras utifrån barnens intressen och behov för att barnen ska bli en del av en utvecklande förskola.

Utemiljön har, som ovan nämnts, en stor betydelse för föräldrarnas val, enligt resultaten i vår studie. Ingen av de tidigare forskare vi redogjort för har påvisat sådana tendenser. Vi tror att detta beror på att föräldrarna i den ort vi valt att göra vår studie i är vana att ha naturen inpå sig. Natur sammankopplas med ro, avkoppling och frisk luft. Andra länders förskolegårdar har vi knapphändig kunskap om, men kanske har de inte samma närhet till naturen och ser inte den som en del av vardagen på samma sätt som vi gör här i Sverige.

¹⁴⁴ Kim, J. och Fram, M. S. "Profiles of choice: Parent's patterns of priority in child care decision-making." *Early childhood Research Quarterly* 24, (2009): 77-91.

Föräldrarna i vår studie värdesätter barnens utevistelse högt, även det till skillnad från tidigare forskningsresultat. Vi tror att det har att göra med ovan nämnda tes. Dock framkom att kommunalväljarna lägger större vikt vid utevistelse, än kooperativväljarna. Vi blev överraskade då vi innan undersökningen trodde att föräldrar till största del valde I ur och skur – förskola, utifrån dess uteaktiviteter. Vi förmodade att de föräldrar som valde en "ute"-förskola skulle ha mer intresse av friluftsliv än de andra föräldrarna, men så var det inte. De är mer intresserade av utemiljöns utformning, än själva aktiviteterna. Detta är fullt förståeligt då denna förskola hade en otroligt vacker gård, med kuperad terräng. Omgivningen består av hav, berg, skog och stränder. Föräldrar som anser utevistelsen viktig, menar att barnen aktiveras på ett annat sätt ute och att de får utlopp för sin energi.

Vårt resultat utifrån olika perspektiv

En av familjerna i vår studie var musikintresserade och de valde därför förskola utifrån dess profil.

Vi stod där och såg hur de bar in instrument för tusentals kronor och då var vi sålda.

När de valde tänkte familjen utifrån ett individualistiskt perspektiv, där deras eget intresse fick gå före andra faktorer. Här kan tydligt ses hur ett public good har glidit över till att bli ett private good.

Utgången av valet blev som det blev för att de ville uppfylla sitt behov och sin sociala identitet. Föräldrarna ville föra sin identitet vidare, genom att ge sina barn tillgång till samma intressen som de själva har. Föräldrarna ville helt enkelt reproducera sig själva. Samhällsaspekten fanns inte med vid valet, utan det var den individuella vinsten som hägrade. Här syns naturmänniskan med dess olika drifter. En individ som väljer vad den vill ha, med endast sig själv och sina närmaste i åtanke. Det är så de tidiga liberalerna ville att det skulle vara. Människan ska få vara fri att handla, välja och bestämma över sig själv, bara det inte påverkade någon annan negativt. Detta är också något som de flesta föräldrar eftersöker. De vill själva kunna bestämma över sina egna - och sina barns livsmöjligheter.

Många föräldrar kände ett behov och en önskan att få vara delaktiga i sina barns vardag, men flera föräldrar kände att det inte var möjligt då kooperativa förskolor inte fanns att tillgå i deras bostadsområde. Om dessa föräldrar inte hade möjlighet att skjutsa sina barn, blev de istället tvungna att välja en kommunal förskola i närheten.

Om förskolan är nära behöver jag inte vara beroende av bil.

Och,

Även om jag inte valt den närmsta förskolan så är ett rimligt avstånd viktigt eftersom jag inte har någon bil.

Även om den liberala ideologin ska genomsyra vårt samhälle, innebär det ändå för många att valet blir begränsat, såsom Marx menade i det systemteoretiska perspektivet. Det är i slutänden omständigheter som avgör valet för många och det blir inte så fritt som politikerna tänkte från början. Valfrihet blir bara en fin tanke som fungerar för de som har tillgångar och möjligheter. Föräldrar verkar dock vara nöjda, bara de tror att valet är deras eget.

Förskolans rykte var avgörande för många föräldrar i vår studie.

Vi blev rekommenderade att besöka den förskolan.

Och;

Min syrra har gjort praktik där.

Eller;

Min mamma arbetade där förut.

Föräldrarna gick efter rekommendationer från vänner, familj och bekanta som de kände en social samhörighet med, alltså de som hade samma kulturella - och sociala kapital. Tillhörde tipsarna "vi", så ansågs bedömningen av förskolan tillförlitlig. Skulle däremot någon av "dem" ge information om förskolan, skulle den inte vara avgörande. Detta för att referensramarna skiljer sig åt i de olika grupperna. Tilliten och förtroendet för varandra inom en grupp är stort och därför är det rykte en förskola har av stor vikt.

Den socioekonomiska statusen hade inverkan på val av förskola utifrån förskoleform.¹⁴⁵ De familjer som i vår studie valde kooperativ förskola, tillhörde en högre socioekonomisk status. Bourdieu drog paralleller mellan utbildning och social klass och menade att valet av skola kan vara avgörande för vilken klasstillhörighet man får. Studier kan innebära en klassresa uppåt, men också neråt, beroende på vilket alternativ man väljer. Föräldrarna i vår studie påtalade vikten av små barngrupper för att alla individer skulle bli sedda. Detta för att försäkra sig om att barnet ska få en bra grund inför kommande studier. Även här kan vi se att ett demokratiskt -, liberalt - och ett individualistiskt perspektiv står i fokus. Föräldrar vill själva välja, oberoende om de har olika alternativ att tillgå eller inte. Det är illusionen av frihet de vill ha, även om de vet att deras val i vissa fall är begränsade.

¹⁴⁵ Bilaga 3.

Avslutning

Den tidigare forskningen vi redogjort för i bakgrunden har bekräftats av vårt resultat, men ny information framkom också, vilket har berikat oss. Vår förhoppning är att även andra som arbetar inom förskolan ska kunna ta del av detta, för att göra ett bättre jobb.

Vissa saker kan underlätta föräldrars val och förbättra förutsättningarna för förskolan. Genom att bjuda in till studiebesök och visa vad förskolan kan erbjuda, får föräldrarna därigenom en presentation av verksamheten och den pedagogiska inriktning som förskolan tillämpar. Detta innebär att föräldrar får en bättre och mer reliabel bild av verkligheten, istället för att lyssna på rykten som inte alltid stämmer. Konkurrensen som uppstår mellan förskolor bidrar till bättre verksamheter, där personal strävar mot att förskolan ska bli mer attraktiv.

Närheten mellan hem och förskola och en förskolas rykte har en stor och avgörande betydelse för valet. Finns det däremot fler förskoleformer med olika profiler, inom en rimlig radie, kan vi utifrån vårt resultat dra slutsatsen att föräldrar skulle välja den förskola som bäst överensstämmer med deras önskemål och krav. Får de bara ett brett utbud och möjlighet till att skapa sig en egen bild av de alternativ som finns att tillgå, skulle det fria valet bli "friare" och mer rationellt. Med det menar vi att föräldrar skulle välja det alternativ de faktiskt vill ha.

Egen kritik mot studien

Hade vår studie gjorts i en större stad, med fler förskolealternativ, kanske resultatet blivit annorlunda. Kanske resultatet även blivit annorlunda om vi använt fler informanter än de 36 som vi utgick ifrån. Vi såg dock att mönster klart framträdde redan efter 20 stycken intervjuer och därför valde vi att göra 16 till, för att se om det stämde eller om resultaten skulle ändra inriktning. Vi kunde även ha valt att göra en enkät istället för intervju, men då är risken att vi skulle ha lagt faktorerna i munnen på dem. Då blir det istället våra antaganden som vi skulle få bekräftade eller inte och det blir inte rätt. I enkäten har vi i efterhand märkt att de dubbla frågorna med fördel kunde ha delats upp, för tydlighetens skull. Dock var det ingen som missade att fylla i eftersom vi satt med och kunde uppmärksamma dem på detta.

I efterhand känner vi att det hade räckt med att intervjua besökare på öppna förskolan. De föräldrarna står inför sitt val och har i större utsträckning inga efterkonstruktioner i huvudet. Då vi intervjuade föräldrar, som redan valt förskola till äldre syskon, fick vi tänka bort argumentationer som tydligt uttrycker vad de upplevt under tiden de haft sina barn där. Detta var speciellt framträdande hos kooperativväljarna, som ville "sälja" sin egen förskola genom att tala gott om den.

På orten där vi valt att genomföra undersökningen är utbudet av pedagogiska profiler smalt. Skulle vi däremot valt att utföra studien i en ort med ett bredare utbud, skulle utslaget troligen blivit annorlunda.

Förslag till vidare forskning

Vår studie inriktar sig på faktorer i allmänhet som ligger till grund för valet av förskola. Under vår analys har vi märkt att vissa faktorer skulle kunna fördjupas genom längre intervjuer, för att få en bredare bakgrund till varför de anser dem vara viktigare än andra. En ytterligare tanke skulle kunna vara att jämföra de fyra mest framkomna faktorerna mot varandra. Till exempel ett gott rykte. Vad baserar föräldrarna sina tankar på? Att gå djupare in på, vad ett gott rykte är. Varför är det viktigt? Eller delaktigheten, är den viktig för att föräldrarna känner dåligt samvete, på grund av att de arbetar mycket och barnen fått börjat förskolan i tidig ålder? Eller är det annat som spelar in? Med djupintervjuer skulle fler nyanser urskiljas och en vidare förståelse skulle skönjas.

Tack!

Vi vill tacka vår handledare Staffan Löfquist för ett gott stöd och ett bra samarbete. Han har funnits där med råd, tips och peppning genom arbetets gång. Vidare vill vi nämna Cecilia Hamilton som gett oss en ovärderlig hjälp i vårt sökande efter tidigare forskning. Med Er hjälp har vi genomfört det vi ansett som det roligaste och mest givande under hela vår utbildning.

Referenser

- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur
- Bager- Charlson, S. (2003). *The Parent's School. Narrative Research about Parental Involvement in School*. (avhandling för doktorsexamen, Lunds universitet, 2003)
- Bosetti, L. (2004). *Determinants of school choice: understanding how parents choose elementary schools in Alberta*. Journal of Education Policy. Vol.19, No 4, July 2004, pp. 387-405.
- Chancer, L. S. och Watkins, B. X. (2009). *Sociala positioner – En översikt*. Lund: Studentlitteratur AB
- Cigéhn, G. (1997). *Klassidentitet i upplösning?: Om betydelsen av klass, politik och arbete i 90-talets Sverige*. Umeå: Umeå Universitet.
- Colliander, M-A., Stråhle, L. och Wehner-Godée, C. (2010). *Om värden och omvärlden, pedagogik i praktik och teori med inspiration från Reggio Emilia*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Damgren, J. (2002). *Föräldrars val av fristående skolor*. Malmö: Forskarutbildningen i pedagogik.
- Daun, H. (1993). *Omstrukturerad av skolsystemen. Decentralisering, valfrihet och privatisering. En internationell översikt*. Stockholm: Skolverket
- Dimenäs, J. (2007). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Författarna och Liber AB
- Drouge, S. (1997). *Miljömedvetande genom lek och lär i naturen – En beskrivning av I ur och skurs metoder*. Stockholm: Friluftsförbundet Utebolaget
- Early, D. M. & Burchinal, M. R. (2001). *Early childhood care: relations with family characteristics and preferred care characteristics*. Early Childhood Research Quarterly. Vol. 16, pp. 475-497.
- Eriksson, L. (2004). *Föräldrar och skola*. Örebro: Universitetsbiblioteket 2004
- Gillham, B. (2008). *Forskningsintervju. Tekniker och genomförande*. Lund: Studentlitteratur
- Hadenius, K. (1990). *Jämlikhet och frihet. Politiska mål för den svenska grundskolan*. Stockholm: Almqvist & Wiksell
- Held, D. (2006). *Modells of democracy*. Cambridge: Polity.

Hobbes, T. (2004). *Leviathan eller En kyrklig och civil stats innehåll, form och makt*. Göteborg: Daidalos

Kensinger-Rose, K. & Elicker, J. 2008. *Parental Decision Making About Child Care*. Journal of Family Issues. Vol. 29, No 9, September 2008, pp. 1161-1184.

Kim, J. & Fram, M. S. (2009). *Profiles of choice: Parents' patterns of priority in child care decision – making*. Early childhood Research Quarterly. No. 24, 2009, pp.77-91.

Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Leslie, L. A., Ettenson, R. & Cumsille, P. 2000. *Selecting a Child Care Centre: What Really Matters to Parents?* Child & Youth Care Forum. Vol. 29, No 5, October 2000, pp. 299-322.

Linde, G. (2000). *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori*. Lund: Studentlitteratur.

March, J. G. (1994). *A Primer on Decision Making. How decisions Happen*. New York: Free Press

Persson, S. (1991). *Förskolan i ett samhällsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB

Sandström, F. M. (2002). *Rätt att välja. Hur konkurrens leder till bättre skolor*. Stockholm: Författaren och AB Timbro

SKOLFVS (2005:10). *Allmänna råd och kommentarer. Kvalitet i förskolan*.

Strömquist, S. (2000). *Skrioboken. Skrivprocess, skrivråd och skrivstrategier*. Malmö: Gleerups utbildning AB

Ståhle, Y. (1995). *Insyn eller medverkan – Hur huvudmannaskap påverkar föräldrars val av barnomsorg, trivsel och föräldrasamverkan*. FOU rapport1995:6. Stockholm: Forsknings och utvecklingsbyrån samt författarna.

Tallberg Broman, I. (1995). *Perspektiv på förskolans historia*. Lund: Studentlitteratur AB

Tham, C. (2001). *Alla vinner på en gemensam skola*. Pedagogiska magasinet, nr. 3, Augusti 2001, s. 75-78.

Unenge, G. (1994). *Pappor i föräldrakooperativa daghem. En deskriptiv studie av pappors medverkan*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Vincent, C., Braun, A. & Ball, S. (2010). *Local Links, local knowledge: choosing Care Settings and Schools*. *British Educational Research Journal*. Vol. 36, No. 2, April 2010, pp. 279-298.

Wright, E. O. (1997). *Class Counts. Comparative Studies in Class Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

Elektroniska referenser

<http://www.skolverket.se/sb/d/3978/20844>, hämtad den 20 januari, 2011

<http://www.regeringen.se/sb/d/3372#item69878>, hämtad den 3 februari, 2011

<http://passagen.se/qoffein1/dikter.html>, hämtad den 18 januari, 2011

BILAGA 1: Intervjufrågor

Intervjufrågor på förskolan:

1. Hur kommer det sig att ditt/dina barn går i denna förskola?
2. Finns det fler faktorer som har legat till grund för ditt/ert val?
3. Har du/ni tagit i beaktande andra förskolor innan ni gjort ert val?
4. Om kommunal förskola: Har du/ni haft i åtanke ett kooperativt alternativ?

Intervjufrågor på öppna förskolan:

1. Har du/ni funderat över förskola till ert barn?
2. Hur tänker ni då?
3. Vilka kriterier anser ni som viktigast vid valet av barnomsorg?

BILAGA 2: Demografisk enkät

1 Barnomsorg;

Kommunal förskola Kooperativ förskola Annat

Om annat fyll gärna i vad:

2 Civilstånd;

Gift Sambo Särbo Ensamstående

3 Din och eventuell make/makas/sambos/särbos senast avslutade utbildning;

4 Din nuvarande och eventuell makes/makas/sambos/särbos nuvarande yrke/sysselsättning och tjänstgöringsgrad i procent;

5 Hushållets sammanlagda antal familjemedlemmar;

2 3 4 5 6 eller fler

6 Boendeform;

Hyreslgh Bostadsrätt Radhus Villa

7 Din och din eventuelle makes/makas/sambos/särbos huvudsakliga fritidsintresse;

8 Bil;

Ja Nej

9 Lätt att få barnpassning vid behov;

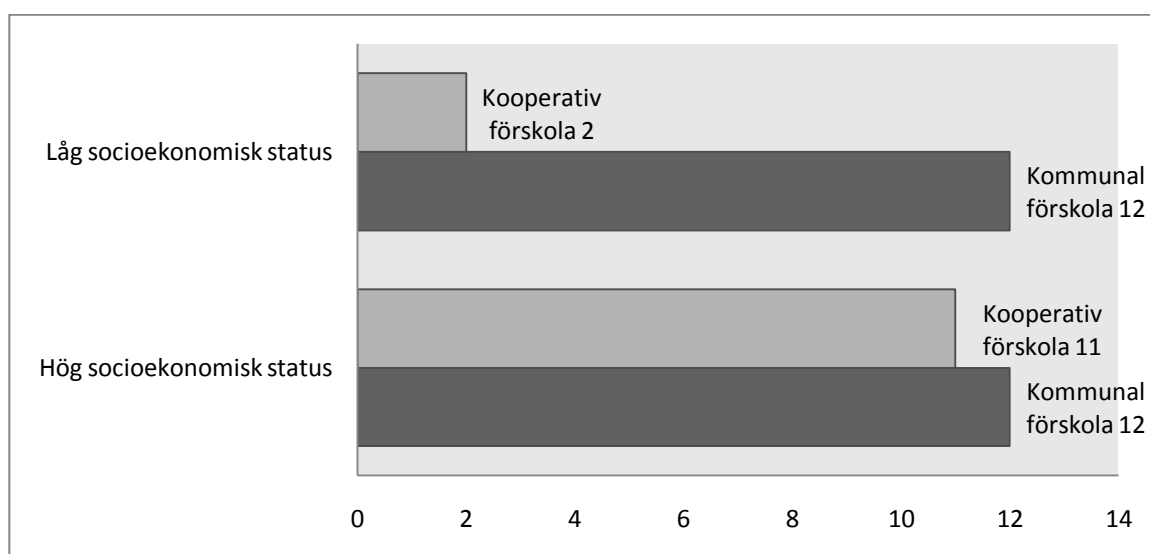
Ja Nej

Namn:

Telefonnr:

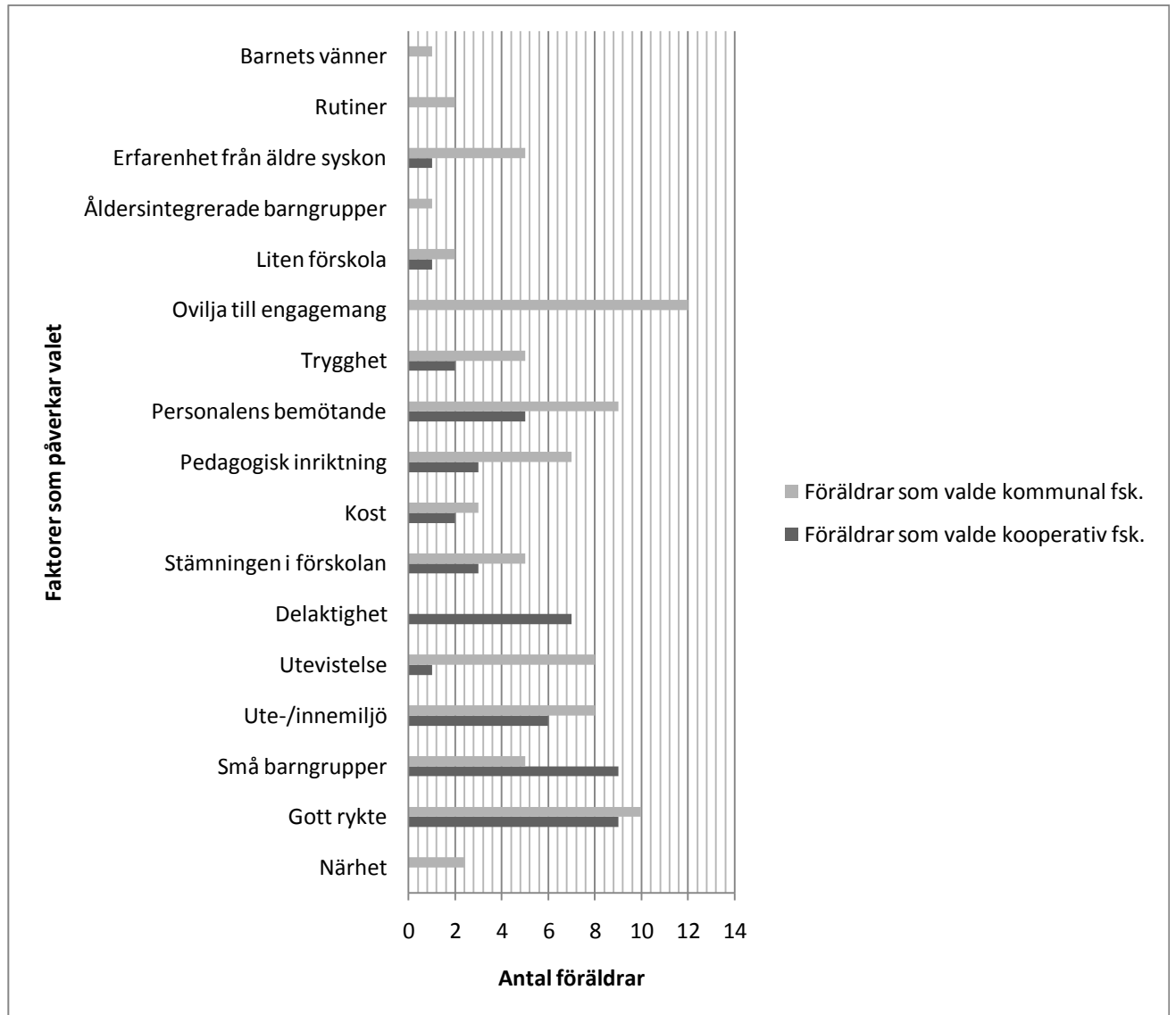
BILAGA 3, Diagram 1

Val av förskoleform utifrån socioekonomisk status

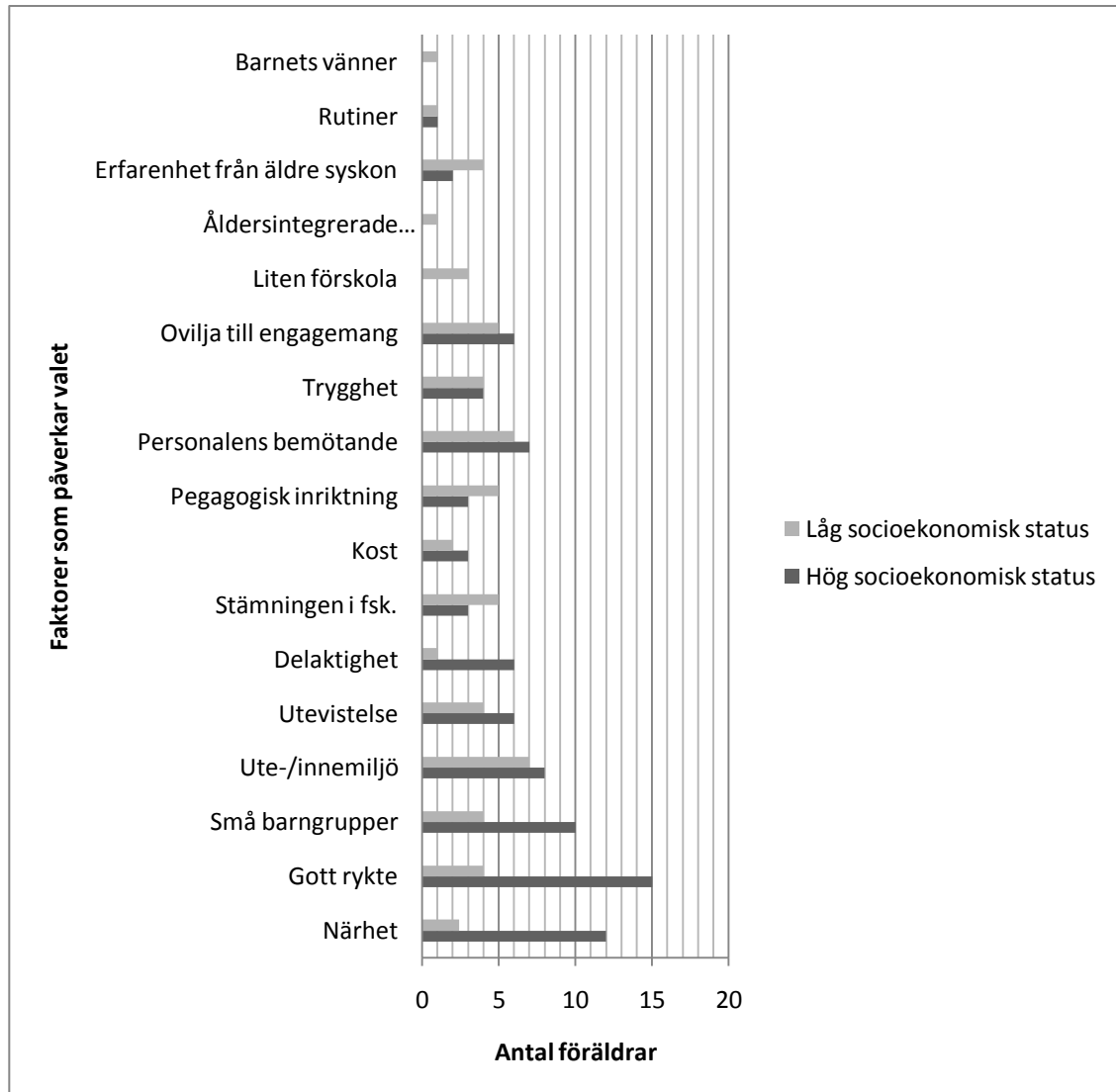
BILAGA 4, Diagram 2

Faktorer som påverkar valet av förskoleform

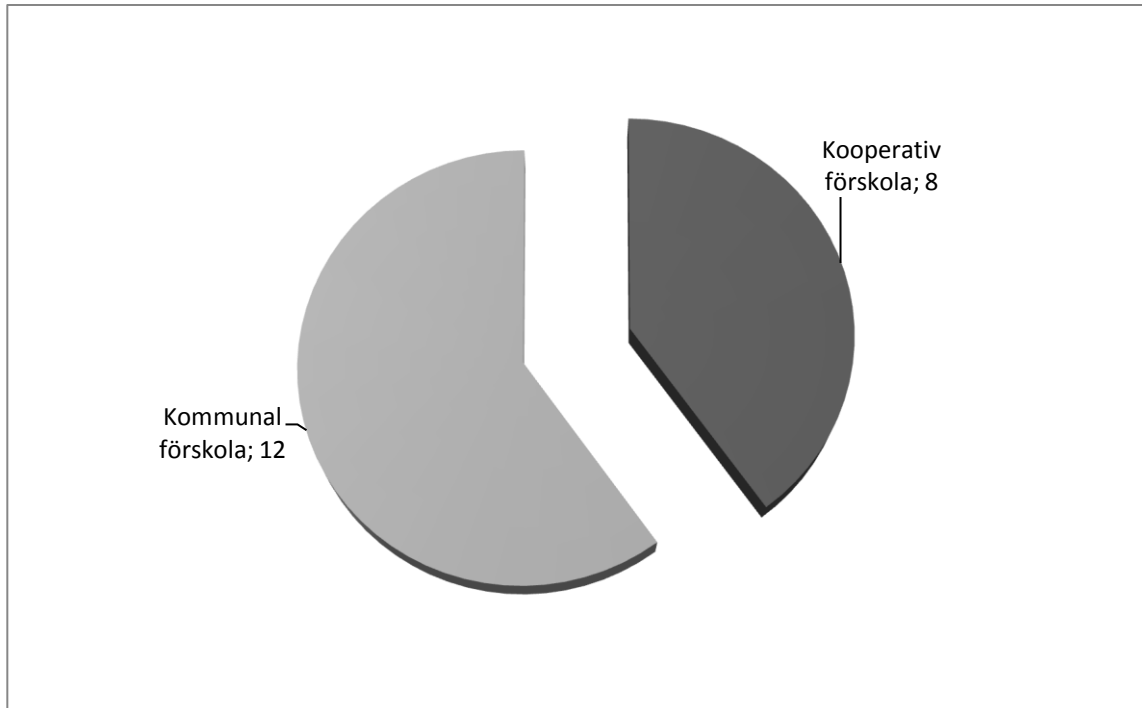
BILAGA 5, Diagram 3

Betydande faktorer vid valet av förskola utifrån familjers socioekonomiska status

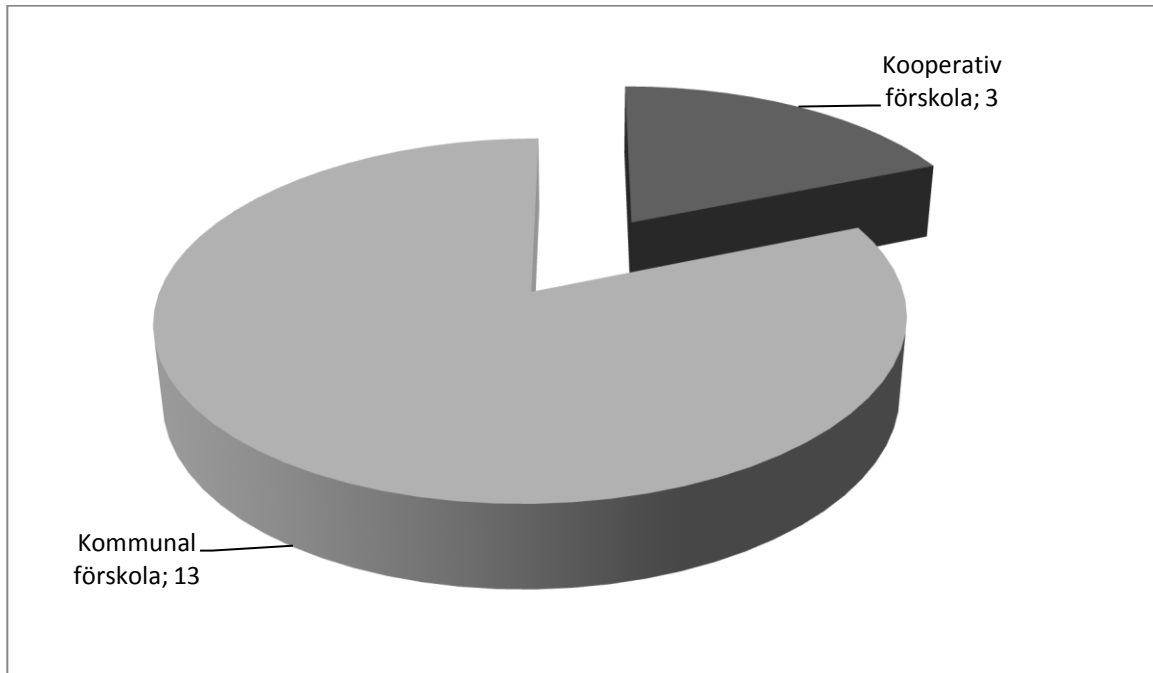
BILAGA 6, Diagram 4

Högutbildade föräldrars val av förskoleform

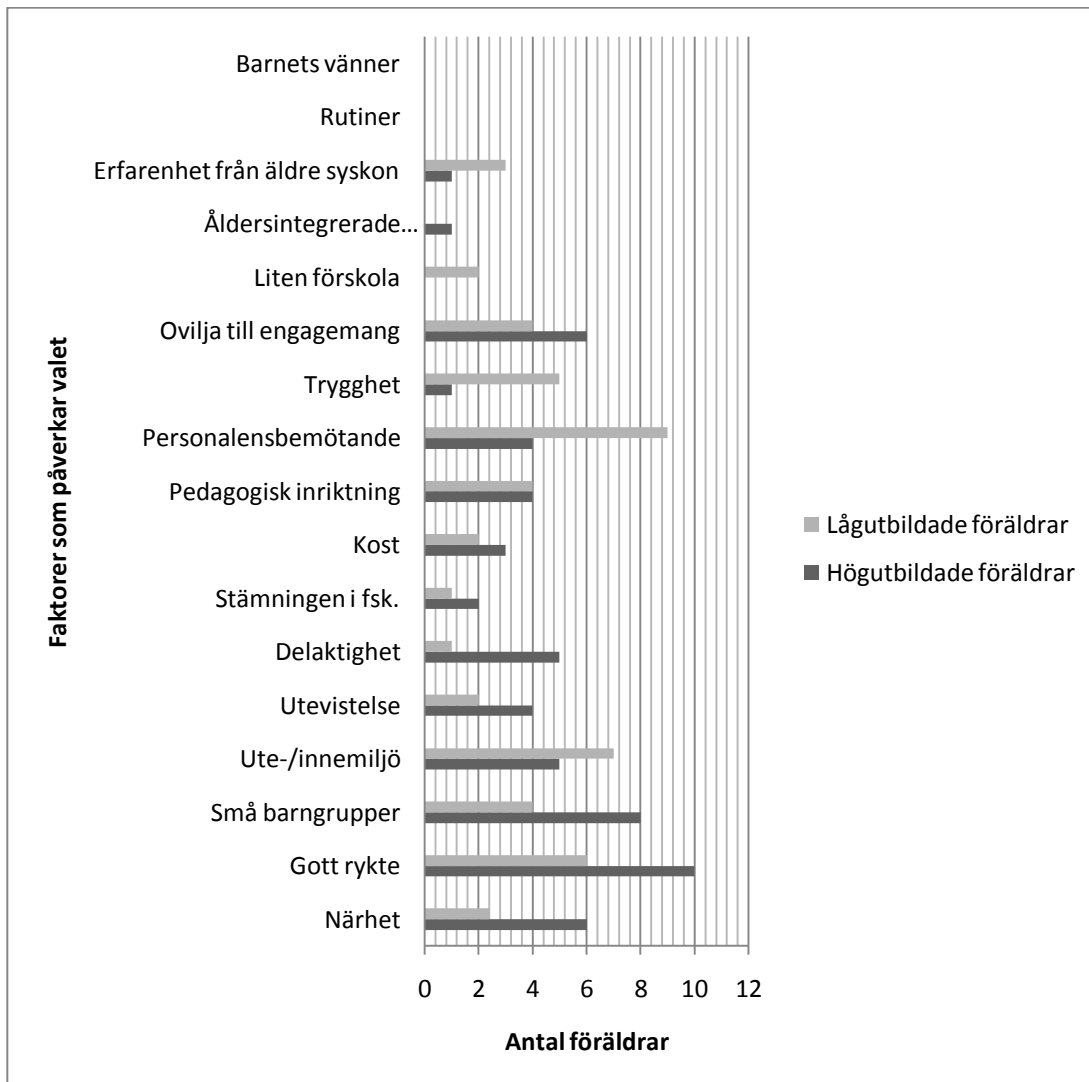
BILAGA 7, Diagram 5

Lågutbildade föräldrars val av förskoleform

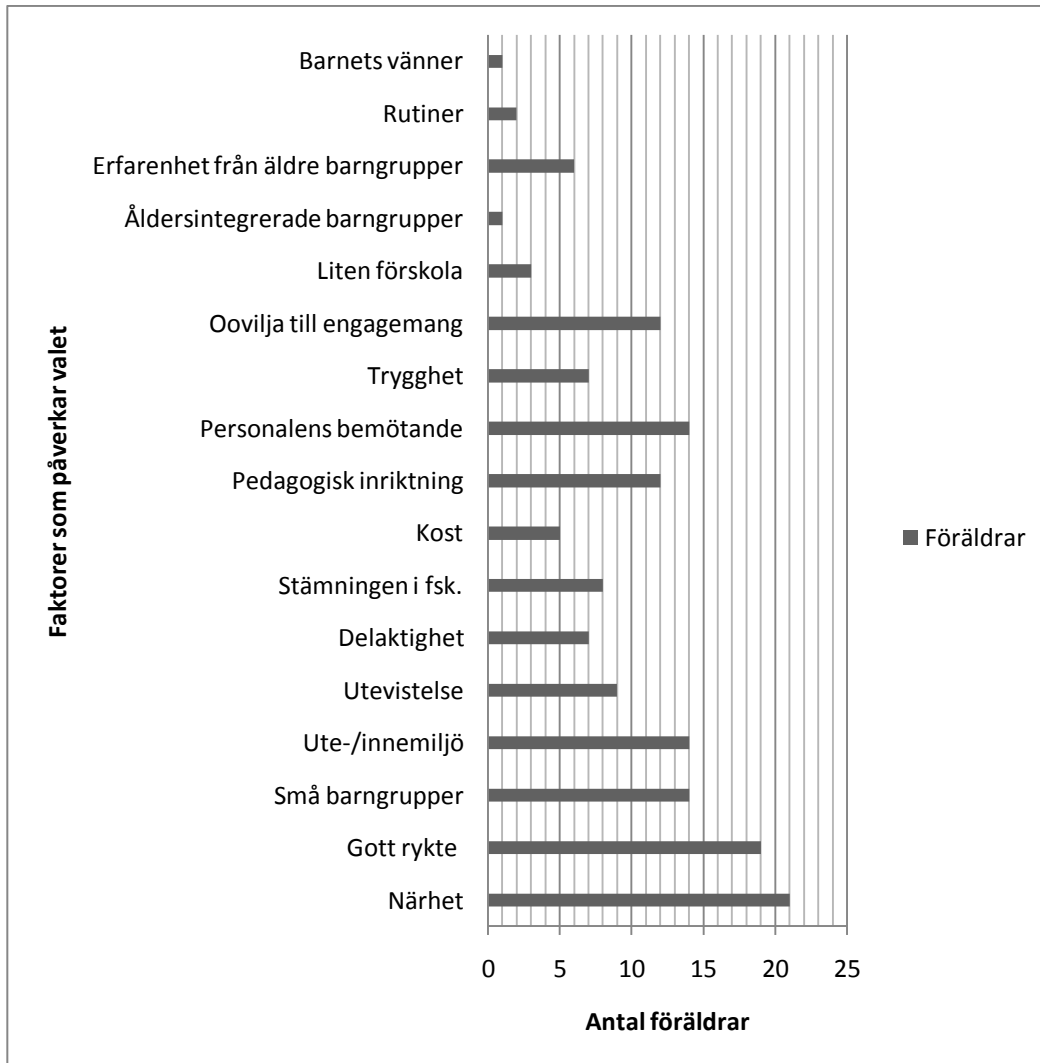
BILAGA 8, Diagram 6

Betydelsen av föräldrarnas utbildningsnivå för faktorerna vid valet av förskola

BILAGA 9, Diagram 7

Allmänna faktorer vid föräldrars val av förskola

Bilaga 10, Faktorer som framkommit vid intervjuer med föräldrar.

- ✘ **Närhet.** Förskolan ska ligga tillgänglighet och med ett rimligt avstånd till hemmet.
- ✘ **Gott rykte.** Med gott rykte menar vi att förskolan omtalas i positiva ordalag.
- ✘ **Små barngrupper.** Färre antal barn i en förskolegrupp.
- ✘ **Ute/innemiljö.** Hur miljön är utformad både inne och ute i förskolan.
- ✘ **Utevistelse.** Att barnen får vistas mycket utomhus.
- ✘ **Delaktighet.** Föräldrar är med i sitt barns vardag genom engagemang, inflytande, inblick och medverkan.
- ✘ **Stämningen i förskolan.** Hur atmosfären känns, om det är en lugn och varm anda i förskolan. Det intryck föräldrarna fick vid besök.
- ✘ **Kost.** Förskolan har en egen kokerska eller speciell typ av mat.
- ✘ **Pedagogisk inriktning.** Förskolan har en viss profil, inriktning eller förespråkare som utgår ifrån.
- ✘ **Personalens bemötande.** Personalens uppträdande mot föräldrar och barn så att ett förtroende skapas.
- ✘ **Trygghet.** Föräldrars känsla av att barnen är fysiskt och psykiskt säkra i förskolan.
- ✘ **Ovilja till engagemang.** Föräldrar vill inte spendera ledig tid på arbete i eller vid förskolan.
- ✘ **Liten förskola.** En förskola med få avdelningar.
- ✘ **Åldersintegrerat.** Barngrupp med barn i blandade åldrar.
- ✘ **Erfarenhet från äldre syskon.** Föräldrar har äldre barn som tidigare gått i samma förskola.
- ✘ **Rutiner.** Förskolan är strukturerad och har en väl planerad verksamhet. Barnen har tydliga regler.
- ✘ **Barnets vänner.** Att barnen har sina vänner från grannskapet i samma förskola.